

สารบัญ

รายงานการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

หน้า

๑. ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖	๓
๑.๑ ด้านการสอดส่องให้คำแนะนำและติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๓
๑.๒ ด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในสาระสำคัญ คุณค่าและแนวทางปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ แก่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ผู้นำชุมชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชน	๕
๑.๓ ด้านการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ	๙
๑.๔ ด้านการเสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎทรงหรือระเบียบของ คณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๑
๑.๕ ด้านการจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๒
๑.๖ ด้านการกำกับตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ	๑๓
๑.๗ การดำเนินการเรื่องอุทธรณ์การไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	๑๗
๑.๘ ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	๒๐
๒. เป้าหมายการดำเนินงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗	๒๑
๒.๑ การเพิ่มมาตรการออกตรวจแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐให้ครอบคลุมทั่วประเทศ	๒๑
๒.๒ การจัดให้มีกระบวนการหรือหน่วยรับเรื่องร้องเรียน และเผยแพร่สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ของประชาชนในส่วนภูมิภาค	๒๑
๒.๓ การตรวจระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล และกระบวนการนำไปใช้ของ หน่วยงานต่างๆ	๒๑
๒.๔ การเร่งส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญประโยชน์และ แนวทางการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กับทุกกลุ่มเป้าหมาย	๒๑

๒.๕	การขยายผลจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ๒๒
	เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และกำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติในการเปิดเผย
	ข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานต่างๆ
๒.๖	การสอดส่องผลักดันให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐมีการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วย ๒๒
	การรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔
๒.๗	การดำเนินการเพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ๒๒
	เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและสนองต่อการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
๒.๘	การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากระบวนการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียน ๒๒
	และเรื่องการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้สามารถตอบสนองต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน
	ให้มีประสิทธิภาพสูงมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา
๒.๙	การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการ ๒๒
	ข้อมูลข่าวสารของราชการ
๓.	แผนภูมิแสดงจำนวนเรื่องร้องเรียน - อุทธรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๖ ๒๓
๔.	ภาคผนวก
๔.๑	การปาฐกถาพิเศษของนายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร) ๒๗
	เรื่อง ความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศ
	และการทำสงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน
๔.๒	การบรรยายพิเศษของรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ๓๗
	ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง กลไกตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร
	ของราชการกับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

รายงานการปฏิบัติตาม

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖

รายงานการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแล ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ตลอดจนมีหน้าที่ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎกระทรวง หรือกฎระเบียบของคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมทั้งมีหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนของบุคคลกรณีกล่าวหาว่าหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ และการพิจารณาส่งคำอุทธรณ์ให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่ละสาขาพิจารณา คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมแต่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้จัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบถึงผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ และเป้าหมายการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ดังนี้

๑. ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

๑.๑ ด้านการสอดส่องให้คำแนะนำและติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๑.๑ การให้หน่วยงานรายงานผลการปฏิบัติงาน และการจัดประชุมร่วม

ในด้านการสอดส่องและติดตามประเมินผลนั้นนอกเหนือจากการที่ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานต้องรายงานผลการดำเนินงานตามกฎหมายให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการทราบปีละ ๑ ครั้ง ภายในเดือนตุลาคมแล้ว (ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการยังจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการหรือสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกับคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน รับทราบผลการดำเนินการและปัญหาข้อขัดข้อง ตลอดจนการตรวจแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานนั้นๆ ด้วย

๑.๑.๒ การตรวจและนำการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ

จากการตรวจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๙ หน่วยงานในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น พบว่ายังคงมีหน่วยงานของรัฐที่ยังมีการปฏิบัติไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องในเรื่องการนำข้อมูลข่าวสารตามที่มาตรา ๙^(๑) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดไว้ให้เพื่อประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวก การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนในลักษณะดังกล่าว เช่น ศูนย์ข้อมูลข่าวสารหรือสถานที่ซึ่งจัดเตรียมไว้เพื่อเป็นที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูไม่มีป้ายประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนหรือจัดไว้ในบริเวณที่เข้าถึงได้ยาก หรือข้อมูลข่าวสารที่จัดไว้ไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ออกประกาศของคณะกรรมการฯ กำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนอาจเข้าตรวจดูได้เช่นเดียวกับข้อมูลข่าวสารที่ได้ระบุไว้แล้วตามมาตรา ๙(๑) - (๗)

ข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ออกประกาศกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ (๘) มี ๒ รายการ คือ

(๑) ประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคา หน่วยงานของรัฐจะต้องนำมารวมไว้ให้ตรวจดูได้ที่ห้องหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร นับแต่วันที่มีอำนาจลงนาม เป็นเวลาอย่างน้อย ๑ ปี และ

(๒) ผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้าง หน่วยงานของรัฐจะต้องสรุปผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างในทุกกรณีเป็นประจำทุกเดือนแล้วนำมารวมไว้ที่ห้องหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา โดยต้องมีรายละเอียดประกอบด้วยรายการที่จัดซื้อจัดจ้าง วิธีการที่จัดซื้อจัดจ้าง (สอบราคา ประกวดราคา วิธีพิเศษ ฯลฯ) ชื่อผู้ประกอบการ (บริษัท ห้างร้าน) ที่เข้าร่วมมีจำนวนกี่ราย ได้แก่ ห้างร้าน หรือบริษัทใดบ้าง ได้ตกลงเลือกรายใดไว้ ในวงเงินเท่าใด และมีเหตุผลโดยสรุปที่เลือกรายนั้น เพราะเหตุใด

ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ (๘) นี้มีความสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้การจัดซื้อจัดจ้างในทุกหน่วยงานมีการแข่งขันกันอย่างโปร่งใส รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

^(๑)มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชนรวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๗ (๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(๗) มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่ตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ของรัฐโดยผู้เกี่ยวข้อง องค์กร หรือประชาชนโดยทั่วไปได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพอันเป็นการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ^(๒) ไว้อีกด้วย

สำหรับศูนย์ข้อมูลข่าวสารในส่วนของภูมิภาคคือจังหวัดต่างๆ และท้องถิ่นนั้น จากผลการตรวจสอบพบว่าจำนวนหน่วยงานที่ปฏิบัติได้ถูกต้องยังมีจำนวนน้อยจึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะเร่งทำความเข้าใจเพื่อให้มีการดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนต่อไป

๑.๒ ด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในสาระสำคัญคุณค่าและแนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ แก่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ผู้นำชุมชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชน

๑.๒.๑ การจัดประชุม/สัมมนาผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสาร ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ได้มีการประชุม/สัมมนาผู้บริหารระดับสูง เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศและการทำสงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน” และรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้บรรยายพิเศษเรื่อง “กลไกตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการกับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ”

ทั้งนี้ ดังปรากฏรายละเอียดของปาฐกถาพิเศษ และคำบรรยายพิเศษดังกล่าวในภาคผนวก ๑ และภาคผนวก ๒

ในการปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในครั้งนี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้เน้นย้ำให้ผู้บริหารระดับสูงที่เข้าร่วมประชุม/สัมมนาได้เกิดความชัดเจนถึงนโยบายและแนวทางการบริหารของรัฐบาลในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

(๑) โลกสมัยใหม่กับทิศทางประเทศไทย

นายกรัฐมนตรีได้ชี้ให้เห็นว่า โลกสมัยใหม่เป็นโลกที่ต้องการความใจกว้าง ต้องการความเปิดกว้าง ต้องการความโปร่งใส คำว่า Transparency หรือความโปร่งใสเป็นสิ่งพึงประสงค์ของทุกภาคทุกส่วน ไม่ว่าในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ถ้าเข้าสู่ยุคของประชาธิปไตย สิ่งที่ดีติดตามมาก็คือเรื่องของระบบเศรษฐกิจที่ต้องการความโปร่งใสเพื่อการวิเคราะห์ เพื่อการตรวจสอบ เพื่อการเปรียบเทียบในการเลือกการลงทุน ความเชื่อมั่น หรือคำว่า Trust and Confidence จะเกิดไม่ได้ ถ้าไม่มีความโปร่งใส ฉะนั้น ทิศทางของประเทศไทยจึงต้องการก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีความโปร่งใส หรือ Transparency สูง กิจกรรมที่รัฐบาลทำทุกอย่างเพื่อจะนำไปสู่ระบบที่มีความโปร่งใส (Transparency) สูง

(๒) หัวใจของระบอบประชาธิปไตย

นายกรัฐมนตรีได้ชี้ให้เห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยมีหัวใจสำคัญคือ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน ประชาธิปไตยในอดีตเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย การเลือกตั้งในอดีตพรรคการเมืองใช้งบประมาณมาก งบประมาณเอามาจากไหน หากเอามาจากผู้ที่มีอิทธิพล ผู้ที่ค้าของไม่ค่อยถูกต้อง ในที่สุดพอ

^(๒)มาตรา ๗๖ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาเป็นรัฐบาลก็ต้องตอบแทนบุญคุณบุคคลที่ไม่ดีเหล่านั้น เมื่อมีรัฐธรรมนูญใหม่ เรามีการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมาใช้สิทธิมากขึ้น การเมืองก็มาจากภาคประชาชนได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะมีจิตสำนึกในการตอบสนองต่อประชาชนตลอดเวลา ไม่ใช่ตอบสนองต่อผู้มีพระคุณหรือต่อหัวหน้าคน เมื่อการเมืองเป็นอย่างนี้ความโปร่งใสจะชัดเจนเรื่อยๆ

(๓) การบริหารจัดการสมัยใหม่แบบมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการสมัยใหม่ คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ต้องใช้ยุทธศาสตร์คือ ฟังความคิดเห็นจากข้างนอก (Outside in) เพื่อมาใช้ในการปรับเปลี่ยนภายใน รวมทั้งต้องพิจารณาถึงยุทธศาสตร์การใช้ภาคอุปสงค์ (Demand Strategy) เป็นตัวกำหนดนโยบาย หลายองค์กรตามสิ่งที่โลกเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ถ้าเราไม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เราไม่รู้จักความต้องการประชาชนเราจะตอบสนองไม่ทัน คิดเองทำเองไม่ได้ เพราะฉะนั้นการบริหารยุคใหม่ จึงเป็นการบริหารที่ต้องคอยสดับรับฟังปัญหาของประชาชนและเอาความต้องการของประชาชนตอบสนองการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้ถูกทิศทาง

(๔) สงครามคอร์รัปชัน ต้องดำเนินการในมิติที่กว้าง

การคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นหนึ่งในสงครามของรัฐบาล เป็นสงครามที่มองมิติมากกว่าเฉพาะการคอร์รัปชันเท่านั้น เพราะวิธีคิดหรือความคิดถูกฝังรากลึกจนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาแล้ว การคอร์รัปชันทั้งหลายผู้มีอิทธิพลคือผู้ที่คือนายหน้าในการจัดหาเงินให้กับระบบราชการชั่วคราวจัดซื้อจัดจ้างทั้งหลายหรือเป็นการไปควบคุมนักเลง เก็บเงินค่าบ่อนค่าช่องมาส่งให้เจ้าหน้าที่ทั้งหลาย หรือบางคนหนักข้อกว่านั้นคือเกี่ยวข้องกับผู้ค้ายาเสพติด ถ้าเราไม่จัดการให้ผู้มีอิทธิพลหยุดการกระทำชั่วร้ายทั้งหลาย การเมืองก็จะหนีไม่พ้น เพราะการเมืองจะต้องเข้าไปคุกเข่าขอผู้มีอิทธิพล ถึงเวลาที่เราจะต้องพร้อมใจกันจัดการกับผู้มีอิทธิพล วันนี้จึงต้องรื้อต้องถอนรากถอนโคน ซึ่งไม่ใช่ง่ายถ้าประชาชนไม่มีส่วนร่วมไม่มีทางสำเร็จ

(๕) การปรับปรุงระบบราชการให้เป็นระบบที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ระบบราชการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ต้องเดินหาประชาชน ต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่นให้บริการ (Service mind) ข้าราชการต้องทำงานต้องรุก (Proactive) แทนการตั้งรับแบบเดิม

(๖) ระบบข้อมูลข่าวสารทุกอย่างจะต้องเปิดเผยได้

ระบบใหม่ข้อมูลข่าวสารต้องประกาศให้ชัด ให้ประชาชนรู้ เว้นแต่ยังไม่ถึงเวลาจะเปิดเผย อยู่ในระหว่างการดำเนินการ (Process) หรือเปิดเผยแล้วจะทำให้ระบบเสียหาย เช่น เรื่องของการวางแผนปราบปรามการก่อการร้าย

เพราะฉะนั้น วันนี้รัฐบาลบอกเลยว่า ไม่มีอะไรต้องการปกปิด เรื่องของการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน การเปิดเผยข้อมูลเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งจะต้องยึดคำว่าทุกอย่างต้องตรงไปตรงมาเปิดเผย ไม่มีการปกปิด แล้วคนที่คิดจะคอร์รัปชัน จะได้ว่าต่อไปไม่มีคำว่าปกปิด ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันสามารถทำให้ทุกอย่างตรวจสอบย้อนกลับหรือย้อนหลังได้ เรื่องของการเงินก็สามารถตรวจได้ ต่อไปนี้คอร์รัปชันไม่ง่าย

(๗) ระบบข้อมูลข่าวสารต้องทำเชิงรุก

เรื่องของระบบข้อมูลข่าวสารต้องทำเชิงรุก เป็นปฏิสัมพันธ์สองทางกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะมี Call Center ที่รับสนองต่อปัญหาของประชาชนแน่นอน อันนี้จะลดเรื่อง

คอร์รัปชัน เช่น กรณีการร้องว่า องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประมูลบอกว่าใช้งบประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท ดูแล้วมันแค่ ๓๐,๐๐๐ บาท เท่านั้นก็ทำได้แล้ว รัฐบาลจะส่งคนไปตรวจดูเพราะวันนี้เรายังคิดยึดติดอยู่กับองค์กรที่จัดตั้งไว้เดิมมันไม่พอ ความต้องการของสังคมมันเร็วเหลือเกิน การตอบสนองต่อทุกเรื่องนั้นต้องรวดเร็ว (Proactive) แล้วต้องอย่าหนวกหู ำคาญชาวบ้าน ชาวบ้านฟ้องแต่ต้องมีระบบกลั่นกรองการฟ้องตรวจสอบ เมื่อกลับกรองได้อย่างอะไรเราก็แก้ปัญหาได้

(๘) การปรับปรุงระบบกฎหมาย

ระบบกฎหมายจะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (Dynamism) เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การมีกฎหมายมากแต่หมดสภาพการบังคับใช้

สำหรับการบรรยายพิเศษของรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นการชี้ถึงความสำคัญและสาระสำคัญของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ในมิติต่างๆ คือ

(๑) มิติด้านความเป็นมาของกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับกระแสของสังคมและของโลก ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ ที่มีความตื่นตัวในเรื่องของธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือการบริหารกิจการบ้านเมือง และได้นำไปสู่การมีกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อคุ้มครองสิ่งที่เรียกว่า สิทธิที่จะรู้ (The Right to Know)

(๒) มิติด้านการรับรู้โดยได้ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ต้องการให้รัฐไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น องค์กรมทหาชน องค์กรอธิสระ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ตนมีอยู่ให้ประชาชนได้รับรู้ แต่การรับรู้นี้มีมมอยู่หลายมมในการเอามาพูดหรือเอามาใช้ไม่ได้แปลว่าประชาชนจะสามารถรู้ได้ทุกเรื่อง ในทุกเวลา และในทุกสถานที่ ต้องมีกาลเทศะของการรู้ และกาลเทศะของการเปิดเผยด้วย

(๓) มิติด้านการเปิดเผย ได้เน้นย้ำจุดยืนของทั้งรัฐบาลและคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ “การเปิดเผยเป็นหลัก การปกปิดเป็นข้อยกเว้น” และได้ชี้ถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ได้วางระบบข้อมูลข่าวสารไว้ ๔ ประเภท/ชนิด ซึ่งหลายส่วนราชการยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง

- ข้อมูลข่าวสารที่ต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา
- ข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดให้มีไว้พร้อมให้ประชาชนเข้าตรวจดู ซึ่งรวมถึงประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่กำหนดให้ประกาศประกวดราคา และสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละเดือนต้องจัดไว้ด้วย

- ข้อมูลข่าวสารที่ไม่อยู่ในความครอบครองดูแล จะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้ขอเพื่อไปยื่นคำขอได้ที่หน่วยงานซึ่งมีข้อมูลข่าวสารนั้น

- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้างซึ่งจะต้องเปิดเผยให้ประชาชนทราบ และวิธีการที่จะทำให้เกิดความโปร่งใส และประหยัดงบประมาณโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการจัดซื้อจัดจ้างโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงที่เข้าร่วมสัมมนาได้เกิดความตระหนักและจะได้ดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนต่อไป การประชุม/สัมมนาผู้บริหารระดับสูงนี้จึงมีส่วนอย่างสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้

ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ได้ให้ความสำคัญและร่วมกันผลักดันให้หน่วยงานของตนมีการดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยครบถ้วนสมบูรณ์ต่อไป

๑.๒.๒ โครงการฝึกอบรมในหลักสูตรเข้ม (Intensive Course) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติในโครงการจังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา (คบพ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในจังหวัดใกล้เคียง

การฝึกอบรมตามโครงการนี้มีจุดอบรมใน ๖ จังหวัด มีผู้เข้าร่วมอบรมจุดอบรมละประมาณ ๖๐ คน จาก ๓๔ จังหวัด คือ

(๑) จุดอบรมจังหวัดลำปาง ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๗ จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แพร่ และตาก

(๒) จุดอบรมจังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๗ จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ เลย พิจิตร เพชรบูรณ์ และกำแพงเพชร

(๓) จุดอบรมจังหวัดภูเก็ต ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๕ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต พังงา ระนอง กระบี่ และสุราษฎร์ธานี

(๔) จุดอบรมจังหวัดปัตตานี ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๕ จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี นราธิวาส สงขลา สตูล และพัทลุง

(๕) จุดอบรมจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๕ จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

(๖) จุดอบรมจังหวัดชัยนาท ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๖ มีผู้เข้าร่วมอบรมจาก ๕ จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท อ่างทอง นครสวรรค์ อุทัยธานี และสิงห์บุรี

๑.๒.๓ โครงการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ สำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ผู้นำชุมชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชนในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

การจัดสัมมนาตามโครงการนี้มีการดำเนินการใน ๓ จังหวัด คือ

(๑) จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๖

(๒) จังหวัดยะลา วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

(๓) จังหวัดนครพนม วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๖

โครงการอบรมตามข้อ ๑.๒.๓ แต่ครั้งจะมีผู้เข้าอบรมประมาณ ๑๕๐ - ๒๐๐ คน โดยมีเป้าหมายที่จะให้เจ้าหน้าที่ทั้งที่เป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาชนในจังหวัดได้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และคุณค่าของกฎหมาย

ทั้งนี้ ในการจัดประชุมสัมมนาในจังหวัดต่างๆ ข้างต้น ยังได้จัดให้มีโครงการประชุมสัมมนาผู้ดำเนินการรายการหอกระจายข่าวของจังหวัดนั้นๆ ด้วย โดยในแต่ละจังหวัดจะมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ๕๐ คน

๑.๒.๔ การสนับสนุนวิทยากร เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า สาระสำคัญ และแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายแก่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ จำนวน ๗๒ หน่วยงาน โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ๕,๐๐๐ คน

จำแนกตามประเภทของข้อมูลข่าวสาร

- ข้อมูลการดำเนินงานของรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๔๔
- ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๒๕
- ข้อมูลการสอบสวน/สำนวนคดี คิดเป็นร้อยละ ๑๑
- ข้อมูลการดำเนินการทางวินัย คิดเป็นร้อยละ ๑๒
- ข้อมูลด้านทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ ๕
- ข้อมูลอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๓

๑.๓.๒ การปรับปรุงกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ยุติในเวลาอันรวดเร็ว

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้ร่วมกันพิจารณาปรับเปลี่ยนวิธีการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนใหม่ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนของประชาชนให้ได้ข้อยุติโดยเร็วภายในกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนด^(๔) ซึ่งมาตรการที่สำคัญที่ใช้คือการดำเนินการคู่ขนานพร้อมกัน คือการมีหนังสือให้คำแนะนำการปฏิบัติตามกฎหมายภายในเวลาที่กำหนด และพร้อมกันก็แจ้งเชิญผู้แทนหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนให้มาชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าว หากยังไม่สามารถดำเนินการเรื่องร้องเรียนให้แล้วเสร็จตามหนังสือแนะนำ ซึ่งมาตรการที่ปรับปรุงใหม่นี้ทำให้การพิจารณาเรื่องร้องเรียนร้อยละ ๗๐ ดำเนินการแล้วเสร็จ (เป็นที่ยุติ) ในเวลาประมาณ ๒๐ วัน และร้อยละ ๓๐ ดำเนินการแล้วเสร็จ (เป็นที่ยุติ) ในเวลาประมาณ ๓๐ วัน ดังนั้น แม้ว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนในปี ๒๕๕๕ และปี ๒๕๕๖ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานใหม่ก็ช่วยให้การดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อการใช้สิทธิของประชาชนรวดเร็ว ซึ่งคงจะต้องหามาตรการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพให้สูงยิ่งขึ้นต่อไป

สถิติจำนวนเรื่องร้องเรียน						
ปี	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖ (ม.ค. - ก.ย.)
จำนวนเรื่อง	๒๖	๑๒๒	๑๖๔	๑๕๐	๑๗๗	๑๕๖

๑.๓.๓ ข้อพิจารณาสำคัญที่พบจากการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนของประชาชน

(๑) การใช้สิทธิขอตรวจดูหรือขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นยังมีสูง ซึ่งผู้ร้องเป็นทั้งสมาชิกสภาของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น หรือผู้ประกอบการซึ่งยังอาจแสดงว่ากระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในท้องถิ่นยังต้องมีการกวดขันติดตาม โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการก็จะต้องเพิ่มมาตรการที่จะผลักดันให้มีการปฏิบัติในการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารให้ตรวจดูและจัดทำให้ตามคำขอในเวลาอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งจะช่วยให้เสริมมาตรการความโปร่งใส และสนับสนุนกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการใช้งบประมาณได้มาก

^(๔)มาตรา ๑๓ ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

(๒) สำหรับกรณีผู้ใช้สิทธิร้องเรียนขอให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการใช้อำนาจตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแจ้งว่าไม่มีอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแล แต่ผู้ใช้สิทธิไม่เชื่อการปฏิบัติของหน่วยงานจึงร้องเรียนเพื่อขอให้มีการตรวจสอบ ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้สิทธิเพิ่มมากขึ้นพอสมควรในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้านั้น ช่วงครึ่งปีแรก (มกราคม - มิถุนายน) ซึ่งจากการตรวจสอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินการกรณีร้องเรียนให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการใช้อำนาจตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ ปรากฏว่าสาเหตุที่หน่วยงานของรัฐไม่มีข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนร้องขอดังกล่าว นั้น บางส่วนเนื่องมาจากระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเป็นไปอย่างขาดความระมัดระวังและปล่อยให้เกิดการเสียหายหรือสูญหายของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ประสานขอให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณฯ ได้มีหนังสือแจ้งกำกับการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐต่างๆ ให้เคร่งครัดตามระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้วและจะได้ติดตามประเมินผลต่อไป

๑.๔ ด้านการเสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎกระทรวงหรือระเบียบของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๑.๔.๑ การเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบในการออกกฎกระทรวงเพื่อให้หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้อาจออกระเบียบโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่มีให้นำบทบัญญัติวรรคหนึ่ง (๓) ของมาตรา ๒๓ มาใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานดังกล่าวก็ได้ ซึ่งมีหน่วยงานที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบให้ออกกฎกระทรวงแล้ว คือ ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด

๑.๔.๒ การสอดส่องและให้คำแนะนำการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้สอดส่องและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติตามที่ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ คณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดและการรักษาข้อมูลข่าวสารที่เป็นความลับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ นี้ได้กำหนดหลักการที่สำคัญไว้ตั้งแต่ขั้นการที่จะกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารลับก็จะต้องมีระบบจัดแจ้งเหตุผลหรือระยะเวลาที่ข้อมูลข่าวสารนั้นควรจะคงความลับไว้ด้วย รวมทั้งยังกำหนดให้ระบบตรวจสอบการรักษาข้อมูลข่าวสารลับให้เป็นมาตรฐานตลอดเวลาด้วย ดังนั้นมาตรการของระเบียบนี้หากทุกหน่วยงานของรัฐได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องก็จะทำให้การเปิดเผยและการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้พิจารณาแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๖ เรื่องแนวทางในการปฏิบัติในการปรับขึ้นความลับสำหรับเรื่องที่เสนอคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ

(๑) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เห็นชอบตามที่สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีเสนอให้หน่วยงานต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการปรับชั้นความลับ และยกเลิกชั้นความลับ สำหรับเรื่องที่เสนอคณะรัฐมนตรีตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด แต่หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ปฏิบัติตามมติ คณะรัฐมนตรีดังกล่าว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้หารือเรื่องนี้ต่อที่ประชุมคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๖ ให้แจ้งเวียนหน่วยงานของรัฐเพื่อขอทราบปัญหาและอุปสรรคในการที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

(๒) จากการสรุปผลการตอบแจ้งของหน่วยงานของรัฐ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๖ ซึ่งมีหน่วยงานจำนวน ๘๕ หน่วยงาน จาก ๑๒๖ หน่วยงานที่ได้สอบถามไปแจ้งว่าสามารถปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ได้ทั้งหมด

(๓) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้นำผลการพิจารณาของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเสนอคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในการประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ส่งข้อมูลดังกล่าวให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซักซ้อมความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป

๑.๕ ด้านการจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

สืบเนื่องจากการที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีผลบังคับใช้มากกว่า ๕ ปี และการที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อเข้ารับบริหารประเทศว่าจะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการให้สามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายและความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้ดำเนินการจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้น ขณะนี้การจัดทำร่างแก้ไขกฎหมายนี้ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ อยู่ระหว่างเตรียมนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการเสนอแก้ไขกฎหมายต่อรัฐสภาต่อไป

ร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร มีหลักการและเหตุผล ดังนี้

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งบังคับใช้ภายหลังพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐได้ ประกอบกับการปฏิรูประบบราชการที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการจากระบบเดิมเป็นระบบใหม่ที่มุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทำให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ การติดตามตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นสิ่งจำเป็น และทวีความสำคัญตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สมควรปรับปรุงบทบาทและองค์ประกอบของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเสียใหม่ เพื่อให้มีความรับผิดชอบและทำหน้าที่เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีขนาดเหมาะสมกับภารกิจที่เพิ่มมากขึ้น

สาระสำคัญของกฎหมายที่แก้ไข ดังนี้

(๑) กำหนดให้หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ เป็นหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ (แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามในมาตรา ๔)

(๒) กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖)

(๓) กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นที่เชื่อถือได้ในความถูกต้อง และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ มีผลเป็นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ หรือมาตรา ๙ ได้ (เพิ่มเติม มาตรา ๑๐/๑)

(๔) กำหนดให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารของราชการพิจารณาคำร้องเรียนแทนได้ (เพิ่มวรรคสามของมาตรา ๑๓)

(๕) กำหนดให้หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญแต่ละหน่วยงานออกกระเบียบว่าด้วยการรักษา ความลับของตนเอง (เพิ่มวรรคสองของมาตรา ๑๖)

(๖) แก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๗)

(๗) แก้ไขอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๘)

(๘) แก้ไขวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (แก้ไข เพิ่มเติมมาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ และเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลมาตรา ๑๓)

(๙) แก้ไขเรื่องการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕ และเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลตามมาตรา ๑๔)

(๑๐) กำหนดให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีอำนาจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความ ครอบครองในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (เพิ่มเติมมาตรา ๓๗/๑)

๑.๖ ด้านการกำกับตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ใน ความคุ้มครองของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

๑.๖.๑ การพิจารณาหลักเกณฑ์และแนวทางที่จะให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติให้เป็นไปตาม กฎหมายไทยและมาตรฐานนานาชาติ

(๑) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในหมวด ๓ ข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคลได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางที่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐจะต้องถือปฏิบัติ ที่เกี่ยวเนื่องกับ การจัดเก็บ การรวบรวมและการนำไปใช้ ซึ่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแล้ว โดยหลักเกณฑ์หรือมาตรการสำคัญ เช่น

- การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดเก็บที่ชัดเจน (Identifying purposes) มาตรา ๒๓ (๕)

วรรคสอง

- การจัดให้มีระบบหรือจัดเก็บเท่าที่จำเป็น รวมทั้งยกเลิกระบบดังกล่าวเมื่อหมด ความจำเป็น (Limiting Collection and Retention) มาตรา ๒๓ (๑)

- ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บจะต้องตรวจแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอ (Accuracy) มาตรา ๒๓ (๔)

- การนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปใช้หรือไปเปิดเผยจะต้องอยู่ในกรอบ วัตถุประสงค์และตามที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน (Consent , Limiting Use , Disclosure) มาตรา ๒๔

- จะต้องมีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันมิให้มี การนำไปใช้โดยไม่เหมาะสม (Safeguards) มาตรา ๒๓ (๕)

- การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานของตน เช่น ประเภทของบุคคลและของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บ ลักษณะของการใช้ข้อมูล วิธีการขอตรวจดู วิธีการขอแก้ไข และแหล่งที่มาของข้อมูล (Openness) มาตรา ๒๓ (๓)

(๒) สหภาพยุโรปได้มีการออกกฎหมายโดยรัฐสภายุโรปกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองปกป้องความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลในสิ่งที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดเก็บ การรวบรวม และการนำไปใช้ ซึ่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตลอดจนมาตรการต่อการที่จะทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลโดยเสรีที่จะไม่กระทบต่อมาตรการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล (Directive ๙๕/๔๖/EC of the European Parliament and of the Council of ๒๔ October ๑๙๙๕ on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the free Movement of Such Data)

- EC Directive มีหลักสำคัญ คือ กำหนดให้ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป จะต้องมีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว ในสิ่งที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดเก็บ การรวบรวม และการนำไปใช้ ซึ่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขที่จะไม่ให้ประเทศสมาชิกยินยอมให้มีการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังประเทศอื่น ๆ นอกสหภาพยุโรปที่มีมาตรฐานในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลต่ำกว่ามาตรฐานที่สหภาพยุโรปกำหนด เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับธุรกิจการบิน ฯลฯ

(๓) ซึ่งจะเห็นได้ว่า มาตรการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอยู่ในมาตรฐานของสหภาพยุโรป (EC - Directive) แล้วเพียงแต่มาตรการดังกล่าวยังไม่ได้บังคับในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจโดยทั่วไป

๑.๖.๒ การตรวจสอบผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานต่าง ๆ

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดำเนินการตรวจสอบ โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในระดับกรมและรัฐวิสาหกิจรายงานว่าได้มีการปฏิบัติตามที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ครบถ้วนเพียงใด ซึ่งจากการตรวจสอบเบื้องต้นได้ทราบผล ดังนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐมีการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ และได้มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแล้วมากกว่าร้อยละ ๙๐

(๒) การเชื่อมโยงการใช้ระบบข้อมูลกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องยังมีจำนวนน้อยกว่าร้อยละ

๒๐

(๓) หน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่มีระบบส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้กับสำนักงาน ก.พ. แต่ไม่ได้เป็นระบบออนไลน์

(๔) หน่วยงานที่มีการนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา ๒๓ (๓) ยังมีจำนวนเพียงประมาณร้อยละ ๓๕

๑.๖.๓ การตรวจสอบกรณีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายทำสงครามกับยาเสพติด โดยจัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดขึ้นในอำเภอต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่พัวพันกับยาเสพติดขึ้นทั่วประเทศ มีจำนวนถึง

๔๖,๐๐๐ ราย เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๕ ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ราย

(๒) การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่พัวพันกับยาเสพติดดังกล่าว อาจถือได้ว่าเป็นการจัดทำหรือจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งจะต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนด

(๓) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในการประชุม ครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๖ เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) มาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ เพื่อหารือถึงมาตรการและแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้ ป.ป.ส. ในฐานะเป็นหน่วยงานนโยบายและประสานงานเรื่องยาเสพติดหรือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๔) ป.ป.ส. ได้มีหนังสือหรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และได้รับแจ้งว่า บัญชีรายชื่อผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มิใช่เอกสารเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา ๒๓ (๓) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จึงไม่จำเป็นต้องนำบัญชีรายชื่อดังกล่าวนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ถ้า ป.ป.ส. เห็นว่า บัญชีรายชื่อดังกล่าวไม่อาจเปิดเผยได้ตามมาตรา ๑๕ เพราะข้อเท็จจริงปรากฏว่าหน่วยงานที่ควบคุมข้อมูลได้มีการออกคำสั่งตามมาตราดังกล่าว ให้เป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย และข้อมูลนั้นไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๓ (๓) แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่ ป.ป.ส. ต้องดำเนินการเพื่อให้มีการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๒๒ เพื่อยกเว้นการปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ (๓)

(๕) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในการประชุม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ ได้รับทราบผลการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว

๑.๖.๔ การออกตรวจและแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ประมวลผลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานต่างๆ

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดเป็นแนวทางให้คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ออกตรวจและแนะนำการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐที่มีระบบประมวลผลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลขนาดใหญ่และหน่วยงานที่มีระบบการเชื่อมต่อข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ ก่อนเป็นอันแรก เพื่อจะได้ร่วมกันดูแลให้ระบบมีการรักษาความปลอดภัยและระบบการจัดเก็บและนำไปใช้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ รวมทั้งการกวาดค้นให้ทุกหน่วยงานมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ครบถ้วนด้วย

๑.๖.๕ การจัดให้มีการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของประเทศแคนาดา

ได้มีการบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญของประเทศแคนาดามาบรรยายโดยงบประมาณของสถานทูตแคนาดา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ซึ่งมีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการบรรยายครั้งนี้ คือ

(๑) ประเทศแคนาดาได้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (The Privacy Act) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓) ซึ่งก็คือ กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

และการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปใช้ โดยมีการบังคับใช้กับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่สำคัญจำนวนหนึ่ง มิได้ครอบคลุมถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในภาคเอกชน ซึ่งกฎหมายนี้ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

(๒) ประเทศแคนาดาได้มีการออกกฎหมายเพิ่มเติมอีก ๑ ฉบับ คือ The Personal Information Protection and Electronic Document Act ซึ่งเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจเอกชนที่จะจัดเก็บนำไปใช้หรือนำไปเปิดเผยในกระบวนการดำเนินธุรกิจ (Private sector organization in the course of commercial activities)

(๓) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของประเทศแคนาดา เริ่มต้นจากการคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลภาครัฐ ซึ่งได้ดำเนินการเช่นนั้นมาเป็นเวลาถึงประมาณ ๑๘ ปี จึงได้มีการออกกฎหมายที่จะคุ้มครองในภาคเอกชน โดยการออกกฎหมายใหม่นี้ได้ชี้ชัดว่าเป็นการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ และยังกำหนดขั้นตอนการบังคับใช้ไว้ด้วยว่า ในปีแรกจะบังคับใช้เฉพาะบางธุรกิจเท่านั้น การบังคับใช้กับเอกชนอย่างกว้างขวางจะทำหลังจากใช้กฎหมายแล้ว ๔ ปี ฯลฯ

๑.๖.๖ การส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว สำหรับประเทศในกลุ่ม APEC

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและเจ้าหน้าที่ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว (Personal Data and Privacy Protection) สำหรับประเทศในกลุ่ม APEC ในการประชุม APEC (SOM 1) ที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้เข้าร่วมเป็นผู้นำเสนอรายงาน (Speaker) เรื่องประสบการณ์ของประเทศไทยในงานด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวด้วย

๑.๖.๗ การส่งผู้แทนไปเข้าร่วมประชุมนานาชาติด้านการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (International Conference of Data Protection and Privacy Commissioners)

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้เห็นชอบให้ นายเกียรติชัย ณ นคร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ รวม ๔ คน เดินทางไปร่วมประชุมนานาชาติ International Conference of Data Protection and Privacy Commissioners ณ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖

สาระสำคัญของการประชุมสรุปได้ ดังนี้

(๑) คุณภาพของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่ประชุมมีความเห็นว่าสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลต้องได้รับการเคารพ แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์ในทุกเรื่องก็ตามแต่ก็ต้องมีคุณภาพในแต่ละเรื่อง ซึ่งคุณภาพที่มันนั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ หลายด้าน เช่น ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ของแต่ละสังคมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน รวมตลอดถึงเรื่องอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น สิทธิมนุษยชน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี

(๒) The Practical Effect of Privacy Laws on the Global Business and Global Consumer เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีผลในทางปฏิบัติทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดให้มีมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลของผู้บริโภคที่ชัดเจน

โดยผู้กำหนดนโยบายทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศจะต้องดำเนินการให้มีกฎหมาย ระเบียบ และ ขั้นตอนที่สำคัญ

(๓) Improving the communication of data protection and privacy information practices ที่ประชุมได้เรียกร้องให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญต่อการควบคุมการประมวลผลข้อมูลและการแสวงหาวิธีการในการส่งถ่ายข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกันทั่วโลก ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขและสนับสนุนความเข้าใจของบุคคลให้ตระหนักถึงสิทธิและทางเลือกของตนในเรื่องนี้

(๔) Automatic Software Updates ที่ประชุมได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการที่อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ทั่วโลก มีการใช้เทคนิคที่ไม่โปร่งใสมากขึ้นในการโอนถ่ายซอฟต์แวร์ที่มีการปรับปรุงแล้วไปยังคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ (user) ทำให้สามารถอ่านหรือเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรักษาไว้ในคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ โดยที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้สังเกตเห็น หรือป้องกันได้

๑.๗ การดำเนินการเรื่องอุทธรณ์การไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ในกรณีที่มีการใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานใด คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๗ และคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕ ให้เป็นผู้พิจารณา ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มี ๕ สาขา ประกอบด้วย คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาการแพทย์และสาธารณสุข ๕ คน สาขาต่างประเทศและความมั่นคงของประเทศ ๕ คน สาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการเกษตร ๖ คน สาขาเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ ๖ คน และสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ๒๓ คน รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน สำหรับสถิติการดำเนินการเรื่องอุทธรณ์ที่สรุปเสนอนี้จะเป็นสถิติตามปี พ.ศ. ดังนี้

๑.๗.๑ การพิจารณาดำเนินการเรื่องอุทธรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖

สำหรับในระยะครึ่งปีแรกของปี ๒๕๕๖ (มกราคม - กันยายน ๒๕๕๖) มีการอุทธรณ์มายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจำนวน ๑๑๕ เรื่อง เพิ่มจากระยะเดียวกันกับปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒๗ เรื่อง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๓ โดยมีคำวินิจฉัยแล้ว ๗๔ เรื่อง มีการถอนอุทธรณ์ระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยจำนวน ๖ เรื่อง เนื่องจากหน่วยงานได้ให้ข้อมูลแก่ผู้อุทธรณ์ไปก่อนที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะมีคำวินิจฉัย เรื่องจึงยุติลงโดยไม่มีการทำคำวินิจฉัยและมีเรื่องที่ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจำนวน ๓๕ เรื่อง ซึ่งประเภทของเรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เช่น เรื่องเกี่ยวกับการปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง การดำเนินการสอบสวนทางวินัย การขอข้อมูลเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ข้อมูลด้านทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านการเงินการคลัง/ภาษี ข้อมูลการบริหารงานบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดิน/เอกสารสิทธิ์ เป็นต้น

สถิติจำนวนเรื่องอุทธรณ์						
ปี	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖ (ม.ค. - ก.ย.)
จำนวนเรื่อง	๖	๘๗	๘๓	๘๘	๑๑๗	๑๑๕

๑.๗.๒ ตัวอย่างคำวินิจฉัยที่น่าสนใจ

กรณีที่ ๑ การอุทธรณ์ขอข้อมูลเกี่ยวกับการขอหนังสือรายงานพฤติกรรมของผู้อุทธรณ์ ซึ่งกลุ่มครูโรงเรียนบ้านพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นผู้จัดทำขึ้นเพื่อร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาจนเป็นเหตุให้ผู้อุทธรณ์ไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี เมื่อผู้อุทธรณ์มีคำขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปยังโรงเรียน ก็ได้รับการปฏิเสธ จึงได้อุทธรณ์มายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และเมื่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการส่งเรื่องอุทธรณ์ดังกล่าวให้แก่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารพิจารณา คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารก็พิจารณาเปิดเผยให้แม้ในการวินิจฉัยการขอข้อมูลที่มีลักษณะเดียวกันในระยะเวลาที่ผ่านมา คณะกรรมการฯ มักจะมีความเห็นว่าไม่ควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนไม่ประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำไปเปิดเผย ทั้งนี้เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองผู้ที่กระทำเพื่อผลประโยชน์โดยส่วนรวม แต่ในกรณีอุทธรณ์เรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีความเห็นว่าหนังสือดังกล่าวมีลักษณะเป็นการรายงานพฤติกรรมส่วนตัวของผู้อุทธรณ์มิใช่หนังสือร้องเรียนการทำทุจริตหรือกระทำผิดตามกฎหมาย และผู้ที่ลงชื่อมาในหนังสือนั้นก็ปรากฏว่ามีชื่อของบุคคลที่เคยถูกผู้อุทธรณ์ร้องเรียนจนถูกลงโทษทางวินัยมาแล้วรวมอยู่ด้วย หนังสือดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการตอบโต้การกระทำของผู้อุทธรณ์โดยกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการร้องเรียนของผู้อุทธรณ์ และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมของผู้อุทธรณ์แล้วเห็นว่าผู้อุทธรณ์เป็นข้าราชการที่ดีมีคุณธรรมไม่บังเอิญ เมื่อเห็นผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานกระทำผิดก็ได้นิ่งเฉย แต่ได้ดำเนินการร้องเรียนจนมีการลงโทษผู้กระทำผิดโดยมิได้เกรงกลัวว่าตนจะได้รับผลร้ายจากการกระทำของตนดังกล่าว ดังนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงเห็นว่าข้าราชการที่ดีอย่างผู้อุทธรณ์ควรได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกรังแกจากผู้ประพฤติมิชอบ ประกอบกับในขณะนี้ผู้อุทธรณ์ได้ลาออกจากราชการไปประกอบอาชีพสุจริตขายของเล็กน้อยเพื่อยังชีพแล้ว จึงไม่มีพฤติการณ์แวดล้อมเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้อุทธรณ์จะสามารถไปทำร้ายบุคคลใดให้เป็นอันตรายถึงชีวิตได้ และหากผู้อุทธรณ์จะนำเอกสารดังกล่าวไปเพื่อดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายต่อไปก็เป็นสิทธิที่ผู้อุทธรณ์จะกระทำได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องผู้สุจริตที่ได้รับการกลั่นแกล้งอย่างไม่เป็นธรรม

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น จะคำนึงหรือชั่งน้ำหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อทุกฝ่ายอย่างรอบคอบ ทั้งจากเอกสารข้อเท็จจริงการชี้แจงด้วยวาจาของทั้งสองฝ่าย เหตุผลที่กล่าวอ้าง ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพยานแวดล้อมต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะเรื่องของการให้โอกาสแก่ประชาชนในการที่จะได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐให้มากที่สุด เพื่อสามารถนำไปใช้ในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ทั้งของตนและส่วนรวมได้อย่างถูกต้อง

กรณีที่ ๒ กรณีการขอข้อมูลการสอบสวนทางวินัยจากสำนักงาน ป.ป.ช. ในขณะนี้ยังคงเป็นประเด็นที่ยังต้องหาความชัดเจนเกี่ยวกับข้อกำหนดตามมาตรา ๑๒๐ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของ ป.ป.ช. ว่าจะหมายถึงการกำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นอิสระจากการถูกตรวจสอบจากฝ่ายต่างๆ โดยเด็ดขาดหรือไม่

ในปี ๒๕๔๕ ได้มีกรณีอุทธรณ์การขอข้อมูลการสอบสวนจากสำนักงาน ป.ป.ช. หลายเรื่อง เนื่องจากการขอข้อมูลจากสำนักงาน ป.ป.ช. ได้รับการปฏิเสธจึงได้มีการอุทธรณ์มายังคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้วินิจฉัยการปฏิเสธของ ป.ป.ช. ว่าถูกต้องตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่ เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีหนังสือขอข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์จากสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ได้รับการปฏิเสธโดยสำนักงาน ป.ป.ช. อ้างว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติไม่ให้ส่งโดยอ้างเหตุผลตามมาตรา ๑๒๐ และอ้างคำพิพากษาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งให้ความเห็นว่ามาตรา ๑๒๐ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นเจตนาที่จะให้ ป.ป.ช. สามารถทำงานได้โดยอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจบริหาร ดังนั้น จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ทำให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต้องพิจารณาเท่าที่มีข้อมูลปรากฏอยู่ตามที่ถูกอุทธรณ์จัดส่งมาให้และจากการชี้แจงด้วยวาจาของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งในการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องอุทธรณ์ทำนองเดียวกันนี้หลายเรื่องได้ให้ความเห็นไว้ในคำวินิจฉัยว่า “การมีข้อกำหนดที่ป้องกันการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารก็เพื่อให้องค์กรนั้น ๆ มีอิสระอย่างแท้จริงในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าองค์กรจะอย่างไรก็ได้โดยไม่มีใครมีอำนาจเข้ามาตรวจสอบการดำเนินการ องค์กรทุกองค์กรต้องถูกตรวจสอบได้โดยประชาชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์กรนั้น ๆ”

๑.๗.๓ ผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยในภาพรวม

ในการวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ในระยะที่ผ่านมา ผลการวินิจฉัยมักจะเป็นการสั่งให้หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลที่มีการอุทธรณ์มากถึงร้อยละ ๗๘ ของเรื่องอุทธรณ์ทั้งหมดที่เข้ามาสู่การพิจารณาของคณะกรรมการฯ เนื่องจากข้อมูลที่อุทธรณ์มาส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่กฎหมายกำหนดให้เปิดเผยอยู่แล้ว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการประกาศ ประกวดราคา สอบราคาที่มีผู้มีอำนาจลงนามแล้ว ผลการจัดซื้อจัดจ้าง งบประมาณ เป็นต้น แต่หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. มักจะไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายทำให้มีการอุทธรณ์เรื่องดังกล่าวมายังคณะกรรมการฯ จำนวนมาก แม้จะได้มีการพยายามให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนะนำไปด้วยโดยการจัดประชุมสัมมนา หรือแนะนำเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ จัดพิมพ์คำวินิจฉัยเผยแพร่ให้หน่วยงานของรัฐทราบ แต่ปัญหาการอุทธรณ์การปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะดังกล่าวก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ก็ยังมีสาเหตุจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธการขอข้อมูลข่าวสารโดยมิได้แจ้งเหตุผลที่ชัดเจนและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ประชาชนมีโอกาสที่จะได้เข้ามารับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารพิจารณาให้เปิดเผยข้อมูลตามอุทธรณ์มาก

สำหรับอีกร้อยละ ๒๒ ที่เป็นกรณีที่คณะกรรมการฯ มีความเห็นสอดคล้องกับการปฏิเสธของหน่วยงานนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิหน้าที่ของหน่วยงาน เช่น การขอสำนวนการสอบสวนทางวินัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเห็นว่าหากการดำเนินการยังไม่เสร็จสิ้นการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวตามคำขออาจจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ จึงมักจะมีคำวินิจฉัยไม่ให้เปิดเผยตามที่หน่วยงานมีความเห็น

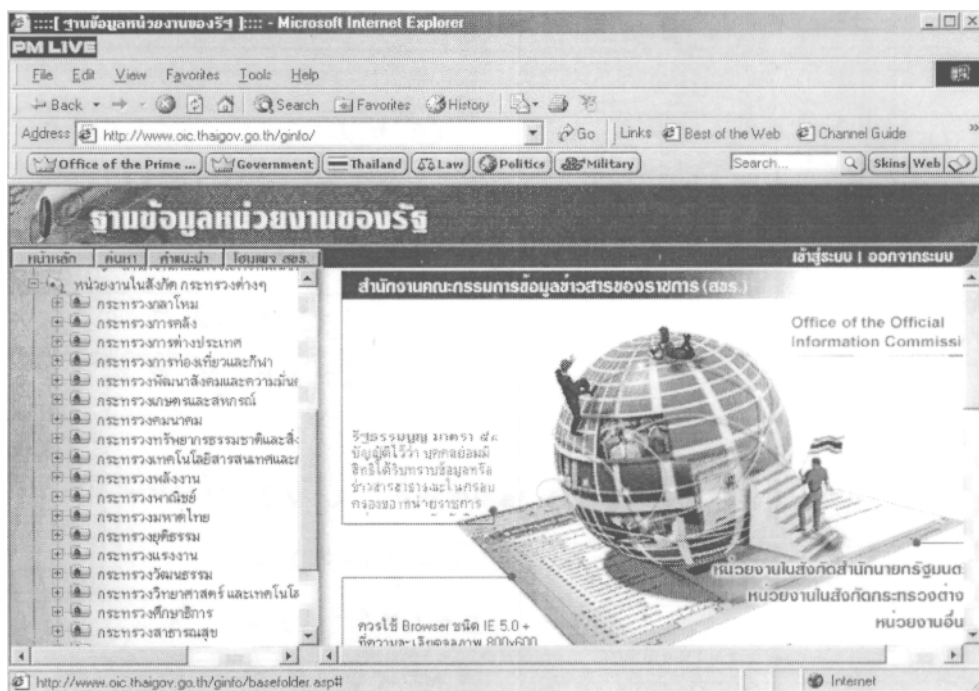
๑.๗.๔ ข้อพิจารณาที่จะต้องดำเนินการเพื่อหาข้อยุติต่อไป

ประเด็นเรื่องความเห็นที่ยังไม่ตรงกันระหว่างคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและคณะกรรมการ ป.ป.ช. เกี่ยวกับขอบอำนาจตามกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับเป็นประเด็นที่จะต้องหาข้อยุติให้ได้ว่าองค์กรอิสระอย่างสำนักงาน ป.ป.ช. จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ หรือไม่ เพราะ

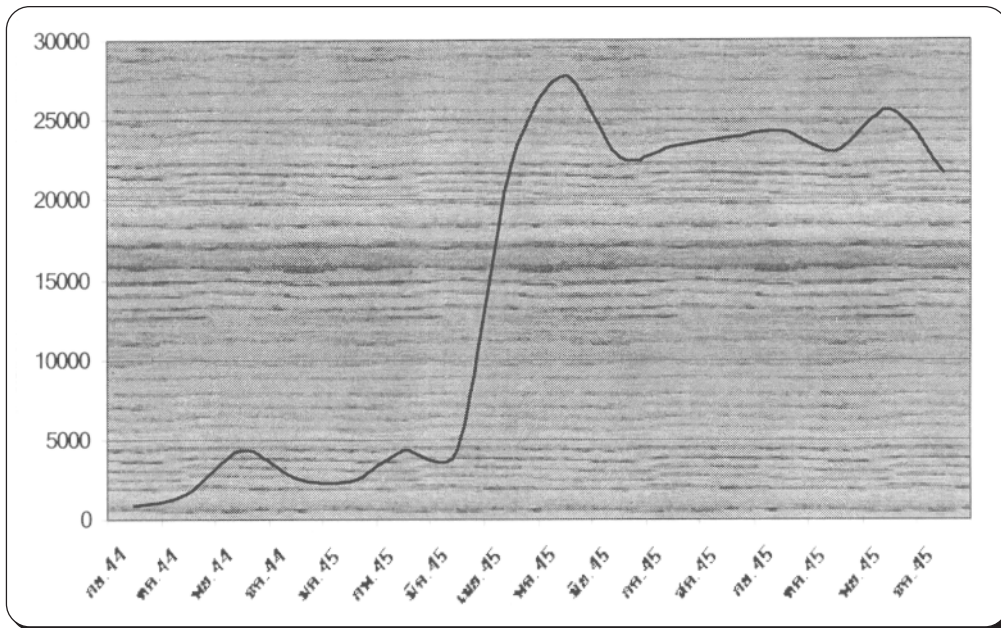
หากไม่สามารถทำความเข้าใจเกิดขึ้นได้ก็จะเป็นปัญหาในการดำเนินการของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างมากที่จะต้องทำคำวินิจฉัยโดยไม่สามารถพิจารณาพยานหลักฐานเอกสารของหน่วยงานที่ครอบครองข้อมูลได้ หากคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไม่พิจารณาวินิจฉัยคำอุทธรณ์ก็จะเป็นปัญหาว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเช่นกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในการประชุมครั้งที่ ๙/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๔๖ ได้มีมติให้เสนอเรื่องนี้ไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพื่อเป็นบรรทัดฐานสำหรับเรื่องอื่นๆ ต่อไป

๑.๘ ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีการปรับปรุงและพัฒนา Web Site ฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐ (<http://www.oic.go.th>) เพื่อให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐให้ครอบคลุมเนื้อหามากที่สุด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยได้ขอความร่วมมือหน่วยงานต่างๆของรัฐ ได้เข้ามามีบทบาทในการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารใน Web Site ฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐ ให้มีความทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งนำข้อมูลแบบฟอร์มต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐที่ใช้ในการบริการประชาชนจัดเก็บลงสู่ระบบฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐและนำสัญลักษณ์ของระบบฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐ (GINFO) ไปติดไว้ที่ Web Page ของ Web Site หน่วยงานด้วย ในปี ๒๕๔๖ ก็ได้มีการปรับปรุงและพัฒนา Web Site ฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐใหม่อีกครั้ง เพื่อให้สามารถรองรับการปฏิรูประบบราชการและให้ระบบฐานข้อมูลครอบคลุมข้อมูลข่าวสารหน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งปรับปรุงระบบค้นหาข้อมูลให้เป็นไปโดยรวดเร็วและมีขอบข่ายที่กว้างขวางเพื่อให้ Web Site ฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐสามารถพัฒนาไปเป็น Web Site กลางในการสืบค้นข้อมูลข่าวสารหน่วยงานของรัฐอย่างแท้จริง

รูป Web site ฐานข้อมูลหน่วยงานของรัฐ (GINFO) ที่มีการแบ่งโครงสร้างส่วนราชการใหม่

รูปสถิติแสดงจำนวนครั้งผู้เข้าเยี่ยมชม Web Site GINFO ตั้งแต่ ก.ย. ๒๕๔๔ - ธ.ค. ๒๕๔๕

๒. เป้าหมายการดำเนินงานของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในปี พ.ศ. ๒๕๔๗

๒.๑ การเพิ่มมาตรการออกตรวจและนำการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

การดำเนินการตามมาตรการนี้คณะกรรมการฯ จะได้จัดให้มีคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน แบ่งการออกตรวจและนำไปครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ประสานความร่วมมือการตรวจจากผู้ตรวจราชการของ หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการใช้รูปแบบการตรวจและนำโดยสถาบันและองค์กรต่างๆ

๒.๒ การจัดให้มีกระบวนการหรือหน่วยรับเรื่องร้องเรียนและเผยแพร่สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ในส่วนภูมิภาค

การจัดให้มีอนุกรรมการฯ เฉพาะในแต่ละจังหวัดหรือแต่ละเขตเพื่อการดำเนินการหรือประสาน การกิจร่วมกับองค์กรที่มีในแต่ละจังหวัดหรือเขตพื้นที่

๒.๓ การตรวจสอบระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและกระบวนการนำไปใช้ของหน่วยงาน ต่างๆ

การดำเนินการตามข้อนี้จะเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด และ ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือการนำไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บในระบบ คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งการเคลื่อนตัวของข้อมูลสามารถทำได้ในเวลาอันรวดเร็วและจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานขนาดใหญ่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจำนวนมากเพื่อตรวจสอบ มาตรฐานระบบรักษาความปลอดภัยและการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย

๒.๔ การเร่งส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญ ประโยชน์และแนวทางการใช้ สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กับทุกกลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินการในข้อนี้จะดำเนินการเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขวางทั่วถึงมากที่สุดโดย ดำเนินการทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยจะประสานให้ผู้นำองค์กรภาคเอกชน องค์กรเครือข่าย

ภาคสังคม ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการด้วย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการใช้สิทธิตามกฎหมายเป็นไปอย่างกว้างขวางสามารถสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒.๕ การขยายผลจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานต่างๆ

จะได้นำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ ที่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐโดยทั่วไป เช่น เรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง เรื่องรายงานการสอบสวนหรือการสอบข้อเท็จจริง ซึ่งสามารถสรุปกำหนดเป็นหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติเป็นการทั่วไปได้ร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์หรือแนวทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ต่อไป

๒.๖ การสอดส่องผลักดันให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐมีการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔

ทั้งนี้ โดยจะมีการตรวจสอบภาคสนามหรือประสานการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการตรวจสอบระบบการปฏิบัติว่าได้ดำเนินการเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดมากน้อยเพียงใด เพื่อกระตุ้นและทำให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติต่อไป

๒.๗ การดำเนินการเพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและสนองตอบต่อการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าการจัดทำร่างแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว และจะเป็นขั้นตอนตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาต่อไป คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะได้ติดตามเพื่อชี้แจงหรือดำเนินการในส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การแก้ไขกฎหมายสำเร็จเรียบร้อยเป็นไปตามวัตถุประสงค์

๒.๘ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากระบวนการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนและเรื่องการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้สามารถตอบสนองต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้มีประสิทธิภาพสูงมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา

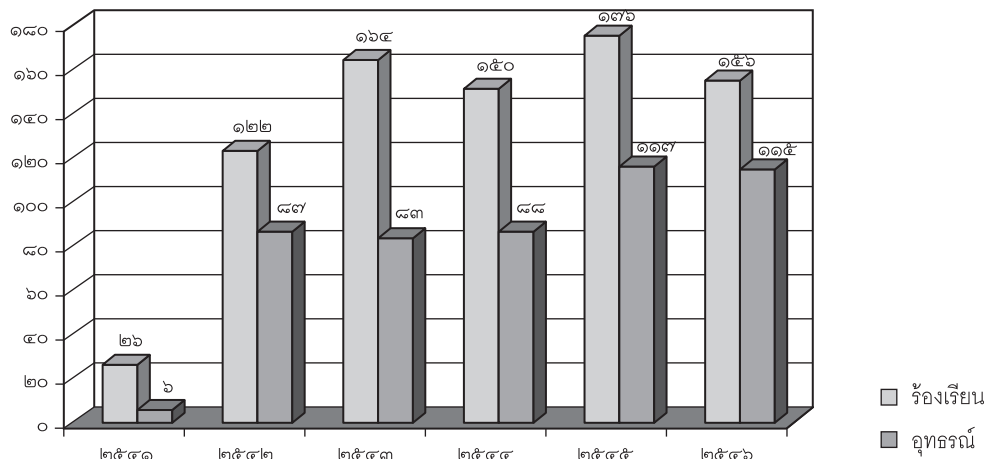
ทั้งนี้จะต้องมีการพัฒนากระบวนการบริหารและปฏิบัติงานในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งทำหน้าที่ทางธุรการและวิชาการในกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและเรื่องอุทธรณ์ให้สามารถสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการฯ หรือคณะอนุกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๒.๙ การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เพื่อพัฒนาศักยภาพของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลการดำเนินงานที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน องค์กรภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ โดยการสนับสนุนให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพัฒนาฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ในการบริหารและการปฏิบัติงาน การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนการกำกับดูแลให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบริหารและการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิแสดงจำนวนเรื่องร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๖

สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๖

รหัส	หน่วยงาน	๒๕๕๒		๒๕๕๓		๒๕๕๔		๒๕๕๕		๒๕๕๖	
		ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์
๑	ส่วนราชการอิสระ	๕	๗	๔	๕	๕	๔	๘	๙	๕	๓
๒	สำนักงานกฤษฎีกา	๑๒	๔	๖	๖	๓	๑	๓	๖	๔	๔
๓	กระทรวงกลาโหม	๑	๑	๒	๒	๒	๐	๑	๐	๑	๐
๔	กระทรวงการคลัง	๕	๗	๑๖	๑๒	๕	๙	๑๑	๖	๕	๑๒
๕	กระทรวงการต่างประเทศ	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๒
๖	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๗	๖	๑๓	๑๓	๖	๓	๓	๒	๔	๐
๗	กระทรวงคมนาคม	๕	๑	๑๑	๑	๒๐	๘	๙	๘	๕	๒
๘	กระทรวงพาณิชย์	๑	๐	๑	๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๙	กระทรวงมหาดไทย	๑๒	๓	๑๑	๒	๗	๗	๑๐	๙	๓	๗
๑๐	กระทรวงยุติธรรม	๒	๖	๑	๒	๑	๒	๑	๑	๔	๓
๑๑	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	๐	๓	๒	๐	๑	๓	๒	๒	๒	๐
๑๒	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๔	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐
๑๓	กระทรวงศึกษาธิการ	๑๘	๑๑	๒๑	๘	๒๙	๑๔	๒๘	๑๔	๒๗	๒๓
๑๔	กระทรวงสาธารณสุข	๓	๓	๗	๕	๑๓	๑๐	๗	๔	๖	๕
๑๕	กระทรวงอุตสาหกรรม	๒	๐	๐	๑	๑	๑	๒	๒	๑	๐
๑๖	ทบวงมหาวิทยาลัย	๑๑	๙	๑๐	๗	๖	๔	๙	๗	๓	๓
๑๗	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐
๑๘	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑
๑๙	กระทรวงพลังงาน	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐
๒๐	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
๒๑	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศฯ	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๒
๒๒	ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา	๑	๑	๑	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๒๓	ส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง ทบวง	๔	๑๙	๑๓	๙	๑๒	๗	๑๖	๑๖	๑๒	๑๗
๒๔	หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค	๕	๑	๗	๐	๘	๓	๕	๘	๑๓	๑๒
๒๕	หน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น	๒๓	๕	๓๔	๖	๓๐	๑๑	๖๐	๒๐	๕๖	๑๗
๒๖	องค์การวิชาชีพ	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๐
รวม		๑๒๒	๘๗	๑๖๔	๘๓	๑๕๐	๘๘	๑๗๖	๑๑๗	๑๕๖	๑๑๕

หมายเหตุ : สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี ๒๕๕๖ ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนกันยายน

ภาคผนวก

๑. การปาฐกถาพิเศษของนายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร)
เรื่อง ความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศ
และการทำสงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน

๒. การบรรยายพิเศษของรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)
ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง กลไกตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ
กับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

ปาฐกถาพิเศษของนายรัฐมนตรี

(พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร)

เรื่อง ความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาประเทศและการทำสงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ปาฐกถาพิเศษของนายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร)

เรื่อง ความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาประเทศและการทำสงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน
ในการประชุมสัมมนาผู้บริหารระดับสูง
ซึ่งรับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ
วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๙.๓๐ น.
ณ ห้องประชุม ESCAP HALL อาคารสหประชาชาติ

ท่านรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

ท่านปลัดกระทรวง ท่านหัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

ผู้แทนจากภูมิภาคหรือท้องถิ่น

ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพรัก

วันนี้ ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้มาเปิดการสัมมนาของผู้บริหารระดับสูง เกี่ยวกับเรื่องของกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร เพื่อที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ผมคงจะไม่ขอพูดในเรื่องของเทคนิคของกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ผมขอพูดในภาพกว้างๆ ในเรื่องของเจตนารมณ์ของรัฐบาล ความตั้งใจ และหลักการบริหารทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่วนในรายละเอียดทางเทคนิค หรือข้อปฏิบัติทั้งหลาย นั้น รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) คงจะได้พูดกับท่านในโอกาสต่อไป

ผมอยากจะบอกว่า โลกสมัยใหม่เป็นโลกที่ต้องการความใจกว้าง ต้องการความเปิดกว้าง ต้องการความโปร่งใส คำว่า ความโปร่งใส (Transparency) นั้น เป็นสิ่งพึงประสงค์ของทุกภาคทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน หรือภาคเอกชน ถ้าท่านเข้าสู่ยุคของประชาธิปไตย สิ่งที่ดีติดตามมาก็คือเรื่องของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ต้องการความโปร่งใส เพื่อการวิเคราะห์ เพื่อการตรวจสอบ เพื่อการเปรียบเทียบในการเลือกการลงทุนนั้น ความเชื่อมั่น หรือคำว่า Trust and Confidence จะเกิดไม่ได้ถ้าไม่มี Transparency เพราะฉะนั้นทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเราต้องการก้าวเข้าไปสู่การเป็นประเทศที่มีความโปร่งใสสูง ถ้าวันนี้ท่านจะเห็นจากกิจกรรมที่ผมทำทุกอย่างเพื่อจะนำไปสู่ระบบที่มีความโปร่งใสสูง สิ่งที่เราไม่ยอมรับความจริงในอดีต วันนี้

ผมกำลังจะบอกสังคมว่าต้องยอมรับความจริงและแก้ปัญหาบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง เราถึงจะแก้ปัญหาได้ เราจะอายุกับสิ่งที่เลวร้ายที่เราเผชิญอยู่และบอกว่าไม่จริง ไม่มี ไม่มีประโยชน์ มีแต่จะสร้างปัญหาใหม่เหมือนกับเราไม่สบาย เราบอกว่าเราแข็งแรงดี และในที่สุดเชื้อเหล่านั้นก็จะแพร่ไป ทำให้มันทอนร่างกายของเราหนักยิ่งขึ้น เป้าหมายสุดท้ายก็คือ การเป็นชาติที่มีความโปร่งใสในทุกๆ มิติ ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจกันก่อนว่าเราเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยมีหัวใจที่สำคัญก็คือ เป็นอำนาจที่มาจากปวงชน มีไว้ก็เพื่อปวงชน ไม่ใช่เป็นอำนาจที่มาจากใครก็ไม่รู้ แล้วมีไว้เพื่อใครก็ไม่รู้ ประชาธิปไตยในอดีตเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนจริงๆ มีส่วนร่วมน้อยมาก เช่น มีการใช้สิทธิน้อย จุดที่มีการใช้สิทธิมากก็เพราะมีการกะเกณฑ์มาใช้สิทธิ มีหัวคะแนน มีนายหน้า มีผู้มีอิทธิพล แล้วการเลือกตั้งทุกครั้งพรรคการเมืองต้องใช้เงินมาก เงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากผู้ที่มีอิทธิพล ผู้ที่ค้าของผิดกฎหมาย และในที่สุดพอมาเป็นรัฐบาลก็ต้องตอบแทนบุญคุณบุคคลที่ไม่ดีเหล่านั้น แล้วผลผลิตจะออกมาได้อย่างไร การเมืองก็ไม่มั่นคง ทุกคนคิดจะหาเงิน หาเงินเพื่ออะไร เพื่อเตรียมไปเลือกตั้งครั้งต่อไปอีก เพราะไม่รู้ว่าจะอยู่ได้กี่ปี ในที่สุดประชาชนก็ไม่ได้รับการบำบัด ไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาครั้งแล้วครั้งเล่า จึงได้กัดกร่อนสังคมเราอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีรัฐธรรมนูญใหม่ ก็มักติกาเพื่อให้ประชาชนมาใช้สิทธิมากขึ้น เมื่อใช้สิทธิมากขึ้นการเมืองก็มาจากภาคประชาชนได้มากขึ้น ถึงแม้ว่ายังมีการเมืองบางส่วนที่ยังถูกกะเกณฑ์ มีหัวคะแนน ต้องไปจัดซื้อจัดจ้างกันมา ยังมีบางส่วนแต่ก็เริ่มดีขึ้น แต่ในที่สุดก็จะต้องเป็นการเมืองของประชาชน ประชาชนทั้งประเทศเลือกรัฐบาลที่เขาคิดว่าจะมาแก้ปัญหาให้ได้ เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะต้องมีจิตสำนึกในการตอบสนองต่อประชาชนตลอดเวลา ไม่ใช่ตอบสนองต่อผู้มีพระคุณ หรือต่อหัวคะแนนเหล่านั้นเท่านั้น เมื่อการเมืองเป็นอย่างนี้ความโปร่งใสจะชัดขึ้นเรื่อยๆ ถ้าเมื่อใดการเมืองเป็นการเมืองที่องค์กรอยู่ด้วยเงินสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง และพรรคการเมืองใช้เงินเพียงแค่นั้น หรือถ้าใช้มากกว่านั้นก็ไม่ได้มากเกินไป แล้วเงินเหล่านั้นก็จะเป็นเงินของคนที่มาบริจาคเพราะศรัทธาพรรค เมื่อนั้นการเมืองจะเป็นการเมืองเพื่อประชาชน ตัดระบบนายหน้าทิ้งให้หมด ประชาชนคิดเอง เลือกลงเอง ตัดสินใจเอง แล้วประชาชนทั้งประเทศใช้สิทธิ ตรงนั้นการเมืองจะตอบสนองประชาชน เมื่อการเมืองตอบสนองประชาชนทุกอย่างจะเปลี่ยนไปอีกมาก

ถ้าวกกลับมาดูเรื่องของการบริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการสมัยใหม่ คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ถ้าพูดถึงยุทธศาสตร์จะต้องพูดเรื่องว่า Outside in ก็คือว่ารับฟังความคิดเห็นจากข้างนอกเพื่อมาใช้ในการปรับเปลี่ยนภายในพร้อมกัน ไม่ใช่ Inside out ด้านเดียว แล้วก็พูดถึงคำว่า Demand Strategy คือเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ภาคของอุปสงค์มาเป็นตัวกำหนดนโยบาย ถ้าเราไม่มี ถ้าเราไม่เข้าใจตรงนี้ เราคิดว่า Paradigm ยังอยู่ที่เดิม หลายอย่างที่ไม่รอดเพราะว่าโลกไปทางหนึ่งแต่ผู้บริหารไปอีกทางหนึ่ง หลายองค์กรที่ดูเหมือนว่าตกโลก หลายองค์กรที่มีปัญหาแล้วถูกแยบยล เพราะทำตามสิ่งที่โลกเปลี่ยนแปลงไม่ทัน สิ่งที่เราจะทำตามทันได้อย่างไรนั้น ถ้าเราไม่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะตามไม่ทัน ถ้าเราไม่รู้จักความต้องการของประชาชนเราจะตามไม่ทัน ตอบสนองไม่ทัน คิดเองทำเองไม่ได้ เพราะฉะนั้นการบริหารยุคใหม่จึงเป็นการบริหารที่คอยสอดรับฟังปัญหาของประชาชน และเอาความต้องการของประชาชนมาตอบสนองการแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ถูกทิศทาง นั่นคือสิ่งที่ต้องทำ ไม่ใช่มีเพียงแค่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ อย่างเดียว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการพัฒนาประเทศด้วย ที่ต้องการความรู้จากประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะต้องมีองค์กรที่รับความรู้ความเข้าใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง นี่คือนโยบายที่ผมวางกรอบของการบริหารไว้ แต่แน่นอนที่บางครั้งเราก็ไม่สามารถจะใช้เวลาไปจัดเวทีประชาชน บางทีจัดเวทีประชาชนก็ไม่ได้หมายความว่าเราได้ความคิดเห็นของประชาชน เพราะว่า

ประชาชนที่ไม่ค่อยสนใจจะออกมาเข้าร่วมเวทีก็มีมากบางคนไปทำเวทีประชาชนมาแล้วสรุปเลยว่าประชาชนทั้งจังหวัดทั้งประเทศต้องการอย่างนี้ แต่ว่าไม่ได้ทำการสำรวจจริงๆ ก็เหมือนกับการทำวิจัยที่ต้องมีตัวแทน หรือสุ่มตัวอย่าง ถ้าไม่ใช่ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน เราไม่ถือว่างานวิจัยนั้นมีความแม่นยำ สมมติว่าท่านอยากรู้เรื่องเกี่ยวกับความต้องการการบริโภค ถ้าไปถามคนกลุ่มเดียว บังเอิญว่ากลุ่มนี้เป็นเด็กหมด ก็เป็นความต้องการการบริโภคแบบเด็ก เพราะว่าท่านไม่ได้ถามแยกเป็นผู้หญิง ผู้ชาย คนอายุมาก อายุน้อย นั่นคือสิ่งที่เป็นหลักวิชาการทำวิจัย การทำเวทีชาวบ้านบางครั้งก็จะมีคนสนใจเรื่องราวของบ้านเมืองอยู่กลุ่มหนึ่ง พอเปิดเวทีชาวบ้านคนเหล่านี้ก็จะมา แต่คนเหล่านี้ไม่ได้เป็นตัวแทนประชาชนในอีกหลายภาคหรือหลายส่วนของสังคม ฉะนั้น หลายครั้งที่รัฐบาลได้ทำโดยการทำวิจัย โดยการเข้าไปสำรวจ วิจัยแล้วก็เอาผลเหล่านั้นมาสรุปแล้วสะท้อนออกไป บางครั้งหรือหลายครั้งที่คนไม่เข้าใจ ไม่คิดว่ารัฐบาลนี้ได้ให้ความสนใจ แต่ความจริงแล้วรัฐบาลได้ทำการสำรวจ และวิจัยเป็นประจำในทุกๆ มิติ เพื่อต้องการจริงๆ ว่าประชาชนต้องการอะไร นั่นคือวิธีหนึ่ง แต่ว่าการที่ประชาชนมีส่วนร่วมหรือสะท้อนความรู้สึกของประชาชนนั้นมิได้หลายวิธี การกระทำเช่นนั้นเป็นเพียงวิธีหนึ่งเท่านั้น

ผมของพูดถึงเรื่องคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นหนึ่งในสงครามของรัฐบาล รัฐบาลนี้ได้ประกาศสงคราม ๓ สงคราม คือ สงครามต่อความยากจน เพราะเรามีบุคคลซึ่งเป็นคนยากจนอยู่ หลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจประชาชนยากจนมีถึง ๙.๙ ล้านคน แต่วันนี้ลดลงไปเหลือ ๗ ล้านกว่าๆ ซึ่งผมตั้งใจจะทำให้หมดภายใน ๘ ปีของการเป็นนายกรัฐมนตรีของผม ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแต่ต้องทำ สงครามที่สอง คือ สงครามกับยาเสพติด เราได้ทำกันไปแล้ว และก็ทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อวานนี้ทีมของกองบัญชาการตำรวจยาเสพติดชายแดนและทหารได้ยิงพวกว่าตายไป ๙ คน จับยาเสพติดได้ ๕๐๐,๐๐๐ เม็ด แล้วก็หนีไปได้ ๖ คน พร้อมยาเสพติดอีก ๕๐๐,๐๐๐ เม็ด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพวกว่ายังไม่เลิกผลิตยาเสพติด ซึ่งผมเองก็ใช้ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านขอให้เขาไปช่วยจัดการ แต่ความอดทนของผมมีจำกัด ถ้าเขาไม่จัดการ ผมเห็นจะต้องจัดการเอง เพราะผมจะไม่ยอมให้เยาวชนของชาติซึ่งเราได้จัดการมาได้ขนาดนี้แล้วต้องถูกทำลายด้วยยาเสพติดอีก เพราะนั่นคือ การทำลายสังคมไทยทั้งสังคม เป็นการฆ่าอย่างผ่อนส่ง เป็นการทำลายความมั่นคงที่น่ากลัวยิ่งกว่าการปะทะกับสงครามที่มีคนตายสักพันคนหมื่นคนเสียอีก เราจะต้องแน่นในสิ่งที่เราจะทำเพื่อให้บ้านเมืองอยู่ได้ สงครามที่สาม คือ สงครามกับการทุจริตคอร์รัปชัน สงครามนี้เป็นสงครามที่มองมิติมากกว่าการแค่คอร์รัปชันเท่านั้น ซึ่งมีอยู่มากและกว้างขวาง ยากแต่ก็ต้องทำ เพราะสิ่งเหล่านี้ได้ฝังรากลึกจนจะกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปแล้ว ยกตัวอย่างเรื่องส่วยตำรวจ มันเป็นเรื่องปกติของตำรวจไปเรียบร้อยแล้วว่าการรับส่วยไม่ได้มีอะไรผิด ถึงเวลาเขาส่งของมาให้เป็นประจำเดือนเพียงแต่ตนเองเข้าเกียร์ว่างเท่านั้นเอง ซึ่งวันนี้หลายคนกำลังมองว่าประหลาดที่ไปจัดการตำรวจส่วย เพราะว่าวิธีคิดมันถูกฝังรากลึกเช่นนั้นแล้ว ดังนั้น วันนี้ต้องรู้ ต้องถอนรากถอนโคน ไม่ใช่เรื่องง่ายนักถ้าประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีทางสำเร็จได้เลย เพราะฉะนั้นถ้าหากเพื่อนข้าราชการทั้งหลายไม่เปิดกว้าง ไม่ใจกว้าง สิ่งเหล่านี้ทำไม่ได้ครับ ไม่มีชนะ แต่แน่นอนว่าช่วงนี้เป็นสงครามที่ยาวนาน อาจหนักหน่วงราคาแพงแต่ต้องอดทน บางคนไม่เข้าใจ คิดว่ามีแอปเปิ้ลอยู่ลูกหนึ่งดี ๆ แอปเปิ้ลก็ดูสวยงาม กินก็อร่อย แต่เรากำลังพร้อมใจกันอยากได้น้ำแอปเปิ้ล ไม่อยากกัดกินแอปเปิ้ลทีละลูก อยากกินน้ำแอปเปิ้ลสีทำลูกรวมกันเป็นน้ำแล้วดื่มทีเดียว แต่ระหว่างทางหรือกระบวนการที่จะออกมาเป็นน้ำแอปเปิ้ลนี้แหละที่เราต้องผ่าแอปเปิ้ลที่สวยๆ ออกมาเป็นชิ้นแล้วก็ใส่ลงไปในเครื่องปั่น แล้วกด ระวังกด ถ้าเราทำครึ่งๆ กลางๆ เราก็จะเห็นแอปเปิ้ลละๆ แล้วเราก็จะด่าว่าแอปเปิ้ลดี ๆ อยู่แล้ว ไปทำละทำไม ฟังเสียงแล้วก็หนวกหู แต่ถ้าอดทนอีกนิด ก็จะได้น้ำแอปเปิ้ลที่อร่อยอย่างที่เรต้องการ ต้องอดทน ต้องไม่รำคาญ ต้องไม่

รังเกียจการลู่ย แล้วเราก็ชนะ เรื่องของคอร์รัปชันนั้น แนนอนครับอย่างที่ผมพูดไปแล้วทราบได้ว่าการเมืองยังใช้เงินจำนวนมากมาย ไม่มีทางที่คอร์รัปชันจะหมดไป เพราะฉะนั้นท่านเห็นไหมว่า ถ้าผมอยากเห็นภาพอะไร ผมก็โยน jigsaw เป็นชิ้นออกไป ในที่สุด jigsaw เมื่อโยนครบมันจะต่อภาพออกมาเป็นภาพสวยๆ ที่เราต้องการจะเห็น วันนี้ผมกำลังจะแก้เรื่องผู้มีอิทธิพล ผมแทบจะอยากจะเรียกว่าผู้มีอิทธิพลเป็นอักษะแห่งความชั่วร้าย โดยการยืมคำพูดของประธานาธิบดีบุช ที่ว่า การคอร์รัปชันทั้งหลาย ผู้มีอิทธิพล คือ ผู้ที่เป็นนายหน้าในการจัดหาเงินให้กับระบบราชการ หรือผู้ที่ฮั้วการประมูลจัดซื้อจัดจ้างทั้งหลาย ผู้ไปคุมนักเลง เก็บเงินค่าบ่อน มาส่งให้เจ้าหน้าที่ทั้งหลาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของยาเสพติด นี่คือนี่สิ่งที่ถ้าเราไม่จัดการให้ผู้มีอิทธิพลหยุดการกระทำที่เลวร้ายทั้งหลาย การเมืองก็จะหนีไม่พ้น เพราะการเมืองจะต้องไปคุกเข่าของผู้มีอิทธิพล เพราะผู้มีอิทธิพลเหล่านี้ คือ ผู้ที่กุมทั้งอำนาจข้าราชการในส่วนนั้นและประชาชน เมื่อการเมืองต้องคุกเข่าให้ผู้มีอิทธิพล การเมืองก็ไม่มีทางที่จะทำเพื่อประชาชน ฉะนั้น ถึงเวลาที่เราจะต้องพร้อมใจกันแล้ว ผมไม่กลัว ผมจะจัดการผู้มีอิทธิพล คราวหน้าเขาไม่เลือกผม เพราะผมจะแพ้อผู้มีอิทธิพลก็ให้รู้ไป เพราะฉะนั้นข้าราชการต้องช่วยกัน ผู้มีอิทธิพลผมไม่ย้อนหลังถ้าเขาไม่มีคดีติดตัว แต่ขอให้หยุดพฤติกรรม ถ้าเขาไม่หยุดพฤติกรรมเราต้องจัดการเด็ดขาด ต่อไปนี้ข้าราชการเกียร์ว่างจะไม่มี การมีข้าราชการเกียร์ว่างเปรียบเสมือนไม่มีข้าราชการข้าราชการถึงต้องเพิ่มกันไม่รู้จบ เพราะมีแต่ข้าราชการที่เข้าเกียร์ว่างคือไม่ทำงาน เพราะฉะนั้นเรื่องของระบบผู้มีอิทธิพลต้องจัดการโดยด่วน เพื่อแก้ปัญหาเรื่องของคอร์รัปชัน แนนอนครับวันนี้ ข้าราชการอาจจะมองว่าผมใจร้ายกับข้าราชการ บังคับให้ทำงานหนัก และวัดผล ประสงค์ต่อผลตลอดเวลา แต่ไม่ได้คิดถึงประโยชน์ของราชการที่ได้รับ และไม่คำนึงถึงข้าราชการที่เงินเดือนน้อย ผมพูดตลอดเวลาครับว่าวันหนึ่งที่ผมชนะเรื่องนี้สินของประเทศวันหนึ่งถ้าผมชนะเรื่องของการชะงักงันทางเศรษฐกิจ ผมจะกลับมาดูข้าราชการ แต่วันนี้เราต้องอดทน ยอมกัดลิ้นสู้ด้วยกัน และวันนี้เรากำลังจะฟันแล้วครับ ท่านอดทนอีกไม่กี่เดือน แนนอนครับผมจะต้องหาทางปรับระบบค่าตอบแทนของราชการ แต่ผมจะไม่ปรับระบบค่าตอบแทนอย่างชนิดที่ไม่มียุทธศาสตร์ทางด้านการบริหารจัดการแล้วไม่ทำให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพ ผมไม่ทำแน่ ผมจะไม่เสียเงินโดยไม่เกิดประสิทธิภาพในระบบราชการ ผมจะจ่ายเงินเพิ่มเพื่อให้ประสิทธิภาพในระบบราชการดีขึ้น เรื่องนี้ผมได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) กับ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ไปคิดวิธีที่ผมให้ทิศทางไป และในที่สุดเราจะต้องมีการเพิ่มค่าตอบแทนราชการทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อย่างถูกต้อง อย่างมีศักดิ์ศรี ผมต้องการให้ข้าราชการไทย ข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีศักดิ์ศรี ผมเข้าใจหัวใจและวิญญาณของท่านดี เพราะผมเป็นข้าราชการมาก่อน ผมต้องการเห็นสิ่งเหล่านี้ แล้วกำลังคิด ไม่ใช่ไม่คิด วันนี้ผมใช้เวลาส่วนใหญ่กับการคิดมากกว่าการทำ เพราะผมไม่ต้องทำ ผมให้รองนายกรัฐมนตรี ให้รัฐมนตรี ให้ข้าราชการทั้งหลายทำ แต่ผมคิด ติดตาม ผมคิดทุกเรื่องครับ คิดทุกเรื่อง สิ่งไหนที่จะเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง จะคิด เพราะฉะนั้นเรื่องของข้าราชการนี้ เราให้ข้าราชการได้รับผลตอบแทนน้อยเหลือเกิน แต่ขณะเดียวกันก็มีสถานะทางสังคมสูง มีความคาดหวังในสังคมสูง และสังคมวัตถุนิยม เขามีลูก มีเมีย หรือมีสามี เพราะฉะนั้นเขาก็ต้องมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่พอเหมาะพอเจาะกับฐานะทางสังคมเช่นกัน นี่คือนี่ที่เป็นคำถามที่ต้องหาคำตอบให้ได้ แล้วเราถึงจะบอกว่าเราจะแก้คอร์รัปชันอย่างไร เราจะไปบอกว่าข้าราชการคุณจงเป็นคนจนพันธุ์ใหม่ คุณอยากคอร์รัปชันแล้วคุณก็เอาเงินเดือนน้อยๆ ไป แล้วผมต้องการให้คุณทำงานมากๆ เราอยู่บนโลกความเป็นจริงหรือไม่ ถ้าเราอยู่บนโลกความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้ต้องแก้ นี่คือนี่สิ่งที่อยู่ในใจผมตลอดเวลา และจะพยายามแก้ไขให้เร็วที่สุด และผมมั่นใจว่าถ้าผมใช้อีกสองสามมาตรการ เร็วๆ นี้เราจะมีรายได้สูงมาก เศรษฐกิจได้ดินทั้งหมดจะขึ้นมาบนดิน

และวันนั้นผลตอบแทน รายได้ของรัฐก็จะมากขึ้น และแน่นอนส่วนหนึ่งจะกลับไปสู่ราชการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมต้องการ ยกตัวอย่างง่ายๆ ดูเรื่องหวยได้ดินสองตัว สามตัว เราเอาขึ้นมาบนดินขนาดสองงวดที่ยังทำกันไม่ค่อยเป็น ยังได้ ๖๐๐ กว่าล้านต่องวด เรายังกำไรงวด ๑๐๐ กว่าถึง ๒๐๐ ล้าน นี่จ่ายค่าตอบแทน ๒๐% แล้วนะครับ จ่ายค่าคอมมิชชั่นไป ๒๐% แล้ว ยังเหลืออีก ๑๐๐ กว่าถึง ๒๐๐ ล้านต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าเงินเหล่านี้เป็นเงินที่อยู่ในมือพ่อค้าหวยมาตลอด แล้วเงินเหล่านี้ส่วนหนึ่งน้อยนิดแบ่งให้ตำรวจ ส่วนที่เหลือถูกนำไปใช้ขยายผลในทางที่ไม่ดี เพราะคนไม่ดีจะไม่คิดเรื่องดีหรอก แต่ว่าพอตั้งขึ้นมาแล้วเงินเหล่านี้เราเอากลับไปให้คนจนหมด เพราะมันเป็นเงินของคนจน เอาไปช่วยเหลือการศึกษา ให้ทุนการศึกษาเด็กยากจน ไปแก้ปัญหาล้างคมชนบทที่ยากจนอยู่ เอาเงินเหล่านี้กระจายออกไป รัฐบาลไม่เอาแม้แต่บาทเดียว ดึกว่าโหม นี่แค่ตัวอย่างเล็กๆ เรื่องนี้เล็กมาก ยังมีเรื่องใหญ่ๆ อีกมากมายที่จะต้องทำกัน เพราะฉะนั้น ผมจะยืมมือคนซึ่งเคยจับมือกับคนที่ไม่ดีให้เปลี่ยนมาจับมือกับรัฐบาล เอาสิ่งที่ดีๆ ให้เกิดขึ้นใหม่ แล้วเอาเงินเหล่านี้กลับไปช่วยเหลือเขา มารับจากรัฐบาลมีศักดิ์ศรีมากกว่า พอเป็นนายพล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตะปะว่า พระองค์ท่านจะได้ทรงปลื้มใจว่า นี่คือการราชการของพระองค์ท่านที่สะอาดที่เติบโตอย่างมีศักดิ์ศรี ทำงานให้ชาติบ้านเมือง ไม่ต้องไปทำงานให้คนไม่ดี นี่คือการที่เราต้องการจะเห็น ถามว่ายากหรือไม่ ตอบว่ายาก ถามว่าทำได้หรือไม่ ต้องทำให้ได้ ได้ไม่ได้ไม่รู้แต่ต้องทำให้ได้ วันศุกร์นี้ผมก็ประชุมเรื่องนี้เพื่อจะพลิกสถานการณ์ทุกอย่าง วิฤติทุกครั้งต้องเอาเป็นโอกาสนะครับ เราต้องทำเป็นโอกาส เพราะฉะนั้นระบบราชการจะต้องได้รับการแก้ไข เราต้องจ่ายให้เขาอยู่ได้ แต่เราต้องมีระบบการจ่ายเงินให้อยู่ได้ไม่เป็นเครื่องประกันว่าจะไม่มีคอร์รัปชัน เพราะฉะนั้นต้องมีมาตรการอื่นๆ รองรับ ไม่ใช่ทำให้เงินเสร็จแล้ว เยอะแล้ว จะไม่คอร์รัปชัน ไม่มี ไม่จริง เพราะว่ามีความอยู่สามระดับ ระดับที่หนึ่ง คือ พวกบัวปริ่มน้ำ กำลังจะพันน้ำ อีกพวกเป็นบัวใต้น้ำ ทำอย่างไรก็ไม่พันน้ำ อีกพวกเป็นบัวเหนือน้ำ พวกบัวเหนือน้ำอย่างไรก็ไม่ทำ เพราะพวกนี้มีศักดิ์ศรี พวกบัวปริ่มน้ำมีจำนวนมากที่สุด กำลังจะพันน้ำ แต่พวกบัวใต้น้ำ ต้องมีวิธีการครับ ระบบตรวจสอบต้องมี เพราะฉะนั้นระบบราชการจะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง คนไทยเป็นคนซึ่งมี ignorance สูง คนที่ active ก็จะมี active อยู่กลุ่มหนึ่ง คนส่วนใหญ่เป็นคนที่มี ignorance สูง แล้วก็ ขี้บ่น ขี้รำคาญ ขี้เบื้อ มีทุกอย่างอยู่ในนั้น เพราะฉะนั้นบางทีเขาเบื้อพูดบ่อยๆ ก็เบื้อ มันมีหลายอย่าง เพราะฉะนั้นเราจะต้องรู้จักอ่อน ทำจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง การอยากให้ประชาชนมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์เป็นหัวใจสำคัญ ราชการต้องปรับมิติใหม่ ต้องมี service minded ถ้ายังเป็นเจ้าขุนมูลนายที่ให้ประชาชนต้องเดินเข้ามาหา ท่านจะเป็นข้าราชการที่ดีไม่ได้ ท่านจะเป็นหน่วยงานที่ดีไม่ได้ ท่านจะเป็นระบบราชการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางไม่ได้ ระบบราชการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ท่านต้องเดินหา ท่านต้องมี service minded การทำงานต้อง Proactive ไม่ใช่ตั้งรับ ระบบข้อมูลข่าวสารไม่ใช่บอกว่า อยากได้มาขอสิ เรื่องนี้ให้ไม่ได้ เรื่องนี้เอาไปได้ ถ้าเอาเอง สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ เราต้องมีระบบใหม่ ต้องประกาศให้ชัดเลยว่า เรามีหน้าที่ ให้เขารู้ ไม่เห็นมีอะไรต้องเป็นความลับเลยถ้าเราไม่ทำแล้ว วันนี้อะไรก็ไม่ลับทั้งนั้น ที่เราว่าลับๆ นั้นเราลับกันเอง เราไม่รู้กันเองแต่ต่างประเทศรู้เรื่องเราหมด วิฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมาเราพึ่งเพราะอะไร ต่างประเทศรู้ล่วงหน้า เขารู้ล่วงหน้า เขาเตือนเรามาแล้ว แต่เราไม่รู้ เพราะ sence of ignorance ของเราสูงทั้งระบบ จริงๆ แล้วไม่มีอะไรลับเลย ไม่เห็นมีตรงไหนต้องลับเลย เว้นแต่ยังไม่ถึงเวลาจะเปิดเผย เนื่องจากอยู่ในระหว่าง process ที่การเปิดเผยจะทำให้ระบบเสียหาย เช่น เรื่องของการวางแผนปราบปรามการก่อการร้าย เรื่องของความมั่นคง แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งแล้วก็ต้องเปิดเผยได้ เว้นแต่จะเปิดเผยไปแล้วจะไปกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่เรื่องประมาณ ๙๐% แทบจะเรียกว่า ๙๕% ไม่เห็นมีอะไรต้องปิด ผมเป็นคนไม่มีความลับที่สุด ผมเป็นของผม

อย่างนี้มานานแล้ว ผมอยากพูดอะไรผมก็พูด ผมไม่มีความลับ ผมไม่กลัว ปากกับใจต้องตรงกัน ถ้าปากอย่างใจอย่างก็ไม่มีประโยชน์ เพราะฉะนั้นระบบทุกอย่างจะต้องเปิดเผยได้ จะต้องประชาสัมพันธ์เชิงบวก อยากรู้มาเลย มาเลยนี้ผมพร้อมจะให้คุณรู้ แต่มีคนอยากรู้ไม่กี่คนหรอก ผลสุดท้ายมันก็เป็นอย่างนี้ เพราะคนไทยเขาไม่ต้องการจะไปยุ่งกับระบบอะไร เขาต้องการให้ทำชีวิตของเขาดีขึ้น เปิดโอกาสในชีวิตให้เขาก็พอแล้ว แต่คนที่อยากยุ่งก็มีแต่ไม่กี่คน ถ้าอยากรู้ก็มา มารู้อะไรได้เลิกฟังชาน เพราะว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์ when in doubt always think negative เมื่อมีเหตุสงสัยมักจะคิดในทางลบ เกิดความคิด คิดว่าสิ่งหนึ่งเกิด สิ่งหนึ่งต้องเกิด คิดฟังชานไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้นวันนี้รัฐบาลบอกท่านได้เลยว่าไม่มีอะไรต้องการปิดเลย ยกเว้นเรื่องที่จะกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยกเว้นเรื่องที่เป็นความมั่นคง แผนที่จะไปทำอะไรบางอย่างในระยะสั้นๆ นั้น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั้น ไม่ใช่แผนเพื่อไปทำอะไรบางอย่างเพื่อประโยชน์ของตัวเอง ตรงนี้ท่านเชื่อผมเถอะ คนที่เป็นกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ใครเคยได้รับโทรศัพท์จากผมบ้างหรือไม่ ไม่มีเลย ผมไม่เคยสนใจเลย ใครเป็นกรรมการผมยังไม่รู้เลย เพราะผมไม่สนใจ ผมเป็นคนไม่กลัวเรื่องความลับ เพราะผมไม่ลับนะครับ นี่คือนี่สิ่งที่ผมต้องการจะบอกพวกท่านอย่างตรงไปตรงมาว่า ขอเพียงไม่กี่เรื่อง เรื่องทั้งหมดที่ปกปิดต้องเพื่อชาติ ไม่ใช่เพื่อส่วนตัว นั่นคือหลัก ปกปิดได้เพื่อชาติ เพราะจะกระทบต่อประเทศชาติ หรือจะกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล เพราะว่าผู้เปิดเผยจะถูกข้อหาละเมิดได้ นั่นเป็นเรื่องกฎหมาย ผมไม่รู้ ในรายละเอียดท่านถามรองนายกรัฐมนตรี วิษณุฯ ได้ แต่สำหรับผมนั้น การปกปิดจะเป็นเฉพาะเรื่องที่จะกระทบต่อประโยชน์ของชาติเท่านั้นที่ผมแคร์ นอกนั้นผมไม่แคร์ ผมอยากจะทำอะไรราชการจังหวัดทั้งหลาย ต่อไปข้างหน้าระบบของเราจะเปิดเผยมากขึ้น ผู้ว่าซีไอที่เราทดลอง อย่างที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น การประชุมร่วมกันเป็นคณะผู้บริหาร การจัดซื้อจัดจ้างทั้งหมด ปรากฏว่าประหยัดเงินไปได้มากมาย เหลือเงินจำนวนมาก เพราะไม่มีการฮั้ว ฮั้วไม่ไหว ใช้งาน ๕๐ ล้านจะแจกแบ่งกันอย่างไร เพราะรู้กันหมดแล้ว เพราะฉะนั้นไม่มีการฮั้ว ราคาถูกลงมา ต่อไปข้างหน้าเมื่อมีความโปร่งใสมากขึ้น ระบบกฎหมายตามไม่ทันหรอก ผมบอกได้เลยว่ากฎหมายที่มีอยู่ตามรัฐบาลผมไม่ทันหรอก เพราะรัฐบาลผมก้าวหน้ากว่ามาก กฎหมายกว่าจะแก้ทีหนึ่งก็ยุ่งยาก เรื่องฉุกเฉินจะออกพระราชกำหนดก็ออกมาต่างกันเป็นแถว มันจำเป็นต้องเดินหน้าครับ ผมมีหนังสือเล่มใหม่มาล่าสุดซึ่งบอกว่าต่อไปนี้การเข้าหาแหล่งทุนนี้เป็นเรื่องง่าย แต่เวลาต่างหากที่มีคุณค่ามากเหลือเกิน นั่นคือ ความฉับไว จังหวะ ท่วงทีในการก้าว ในการเดินที่จะแข่งขันกัน ได้เปรียบเสียเปรียบกันอยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นระบบกฎหมายเราจะทำอย่างไร ถึงจะให้กฎหมายของเราทันสมัยตลอดเวลา ผมบอกรองนายกรัฐมนตรี วิษณุฯ ว่า กฎหมายต้องมี end date ต่อไปข้างหน้ากฎหมายที่จะเสนอเข้าสภาน่าจะอยู่ได้สักแค่ ๓ ปี ก็เขียนบอกไปเลยว่าสิ้นสุดเมื่อ ๓ ปี จะบังคับให้รัฐบาลต่อไปต้องแก้กฎหมายให้ทันการแก้กฎหมายทุกครั้งทุกคนก็จะไปมองว่าเหตุการณ์เปลี่ยนไปอย่างไรจะได้แก้ เพราะอย่างน้อยๆ มันต้องแก้บรรทัดนี้แล้วละ มันบังคับให้ทุกคนต้อง update ต้องทันสมัยตลอดเวลา ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตลอดเวลา เพราะฉะนั้นต่อไปนี้ เรื่องของระบบข้อมูลข่าวสารขอย้ำอีกครั้งว่า ต้องทำเชิงรุก นี่ท่านนึกถึงพ่อขุนรามคำแหงได้ไหมครับ ประชาชนมีทุกข์ก็มาสิ้นกระดัง มาเคาะระฆัง แล้วมีเจ้าหน้าที่ไปรับเรื่องราวร้องทุกข์ ตอนนั้นสังคมเล็ก แต่บังเอิญปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีมาช่วย เราต้องใช้พ่อขุนรามคำแหงยุคดิจิทัล ผมได้สั่งให้ท่านรองนายกรัฐมนตรี วิษณุฯ ตั้ง Call Center ของสำนักนายกฯ เป็น Call Center แห่งชาติ แต่ว่าเท่าที่ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอมาเบื้องต้นนั้นยังเป็นระบบ analog อยู่ ต้องเป็นระบบ digital แล้ว คือต้องมี server ใหญ่เชื่อมกับ server ของกระทรวงต่างๆ คนที่นั่งบน Call Center รู้ปัญหา รู้เรื่องราว สามารถที่จะตอบสนองต่อประชาชนได้ รับเรื่องราวร้องทุกข์ได้ รับเสร็จส่งเป็น message ต่อไปยังกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กระทรวง

ที่เกี่ยวข้องก็ต้องเปิดดูทุกวัน ใครไม่เปิดดูโดนแน่ เพราะฉะนั้นทุกอย่างจะเป็นปฏิสัมพันธ์สองทางกับประชาชน อย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น Call Center ต้องตั้งให้เสร็จโดยด่วน ยอมรับว่าต้องใช้เงินจำนวนมาก แต่ว่าคุ้ม อย่างน้อยๆ คือประชาชนไม่ถูกรังแก ไม่อึดอัด ไม่ต้องไปฟังหลวงพ่ หลวงปู่อะไรทั้งหลาย ปรากฏว่าเวลานี้ประชาชนรักษาโรค ไม่รู้จะรักษาอย่างไรก็ไปหาหลวงพ่ หลวงปู่ หลวงปู่ที่ว่านี้ไม่ใช่พระนะ ก็เป็นชาวบ้านนี่แหละ จัดหน้าม้ามาคอยเชียร์ ชาวบ้านมาถึงก็เห็นบรรยากาศเห็นคนขึ้นเยอะ ความจริงหน้าม้าทั้งนั้น ชาวบ้านจะได้แจ้ง จะได้ร้อง บางทีไม่กล้า ไปร้องตำรวจที่โรงพัก จะไปร้องจังหวัดก็ไม่ใช่ธุระขนาดนั้น ต้องเสียเวลาทำมาหากิน เสียเงิน ฉะนั้นเพียงแต่เขา โทรศัพท์มาที่ Call Center เรียกร้อย เราจึงต้องมี Call Center ที่รับสนองต่อความต้องการ ต่อปัญหาของประชาชน ซึ่งจะช่วยลดการทุจริตคอร์รัปชันได้ด้วย หรือ อย่าง อบต. นั้นๆ ประมูล บอกมา ๕๐,๐๐๐ บาท ผมดูแล้วน่าจะแค่ ๓๐,๐๐๐ บาท ก็ทำได้แล้ว เราก็จะได้ส่งคนไปตรวจไปดู เพราะวันนี้ถ้าเรายังคิดยึดติดอยู่กับองค์กรที่จัดตั้งไว้เดิม มันไม่พอ ไม่พอรับ การเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองของสังคม ความต้องการของสังคมมันเร็วเหลือเกิน การตอบสนอง ต่อทุกเรื่องนั้นต้อง proactive แล้ว ต้องอย่าหนวกหูรำคาญ ชาวบ้านฟ้อง แต่ต้องมีระบบกลั่นกรองการฟ้องร้อง เมื่อกลั่นกรองได้อะไรแล้วเราก็นำมาแก้ปัญหาได้ นี่คือระบบที่ดี คือการมี Call Center และการตอบสนองต่อ ปัญหา ต่อความต้องการของประชาชน แต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ เป็นการบังคับให้เปิดเผย กฎหมายส่วนใหญ่วิ่งตามหลังเหตุการณ์ ยังไม่ค่อยเห็นกฎหมายดักปัญหาล่วงหน้า อาการมันมาแล้วก็ออกกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเนามาเกือบสิบปียี่สิบปีเราก็กดบังบัง เพราะว่าไม่ค่อยมีใคร อยากรูป ต้องบังคับเลยต้องออกกฎหมายบังคับให้ไปทำ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ก็เหมือนกัน ก็เพราะว่าเราปกปิด ลับลับ เร้นลับกันระหว่างข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กับนักการเมืองไม่กี่คน ปกปิดตลอด เลยต้องออก กฎหมายมาบังคับให้ต้องเปิดเผย นี่คือแนวทางที่เป็นอยู่ แต่ว่าเราจะต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่ไม่ต้องมีกฎหมาย แต่เป็นระบบการบริหารจัดการธรรมดา ซึ่งอยู่ที่การนำสังคมไปสู่สังคมที่มีความโปร่งใสสูง การนำไปสู่สังคมที่มีการ มีส่วนร่วมของสังคมทั้งระบบ การนำไปสู่รัฐบาลที่แก้ระบบการบริหารจัดการโดยที่ outside in approach demand side approach ถ้าเราทำแบบนี้ การแก้ไขปัญหาของชาติจะเร็วและแก้ได้ง่าย ผมเป็นคนซึ่งไม่ค่อยต้องการ กฎหมายมากเท่าใดนัก การมีกฎหมายมากไม่ใช่เป็นเรื่องดี มันมี article ที่ผมเคยอ่านสมัยผมเรียนหนังสืออยู่ เรียนปริญญาเอกเมื่อปี ๑๙๙๖ article นั้นเขียนว่า too much law การมีกฎหมายมากแล้วเป็นกฎหมายหมดสภาพ การบังคับใช้แล้วก็ยังเป็นกฎหมายอยู่ ทำให้การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสูง เพราะเห็นว่ามีกฎหมายตั้งเยอะแยะแล้ว ไม่เห็นสภาพการบังคับใช้ เพราะฉะนั้นกฎหมายจะต้องทันสมัย ต้องปรับปรุงตลอดเวลา แล้วกฎหมายนั้นจะต้อง สามารถที่จะมี dynamism ในตัวเอง ไม่ใช่ limit ถ้าเราสามารถออกกฎหมายประเภทนี้ได้ ก็เป็นเรื่องดี ถ้าไม่เช่นนั้น ต้องใช้หลักการบริหารจัดการธรรมดาที่ผู้บริหารต้องมีจิตสำนึกต่อประชาชนแล้วมีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไข ปัญหาทุกเรื่องแก้ได้หมดครับ แล้วเรื่องของคอร์รัปชัน การเปิดเผยข้อมูลเป็นเพียงส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญซึ่ง จะต้องยึดว่าทุกอย่างต้องตรงไปตรงมา เปิดเผย ไม่มีการปกปิด แล้วคนที่คิดจะคอร์รัปชันให้รู้ว่าต่อไปไม่มีคำว่า ปกปิด ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน สามารถทำให้ทุกอย่างตรวจสอบย้อนหลังได้ เรื่องของการเงินตรวจสอบ ได้หมด เพราะฉะนั้นต่อไปนี่คอร์รัปชันไม่ง่าย และพวกเขาเงินฝังตุ่มไว้ก็ไม่ง่าย เพราะว่าว่างๆ ผมก็จะเปลี่ยน ธนบัตรเล่น เพราะฉะนั้นมีหลายอย่างที่จะต้องแก้กันในอนาคต ก็ขอให้ทุกท่านที่ได้มาร่วมประชุมกันครั้งนี้ได้ลอง ถกเถียงกันว่าอะไรจะเป็นประโยชน์ คิดเถอะครับ ช่วยกันคิดรัฐบาลนี้พร้อมจะทำทุกเรื่อง อยู่ที่ประชาชน อยู่ที่การทำให้ พวกท่านเป็นข้าราชการที่มีประสิทธิภาพ ให้พวกท่านเป็นท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ เพราะวันนี้เรากำลังกระจายอำนาจ

จากส่วนกลางลงไปส่วนภูมิภาค จากส่วนภูมิภาคจะลงสู่ท้องถิ่นต่อไป เรากระจายจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นรวดเร็ว
ยังไม่ได้ผลนัก แต่วันนี้ส่วนกลางใหญ่ หัวโต เอวคอด แล้วก็ฐานกับหัวพอๆ กัน เป็นมนุษย์ประหลาด มนุษย์ที่ดี
ต้องหัวไม่โต หัวเล็กกว่าตัว ฐานก็ต้องใหญ่และแข็งแรงพอ ฉะนั้นก็ต้องขอให้ท่านช่วยคิดกันครับ อะไรที่เป็นเรื่อง
ทางเทคนิคท่านรองนายกรัฐมนตรี วิษณุฯ คงจะอธิบายให้ต่อไปได้ ผมเองคงไม่ลงไปรายละเอียดของเรื่อง
พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ผมไม่ชำนาญ ผมไม่ค่อยชำนาญเรื่องกฎหมาย แต่พอรู้กฎหมายบ้าง
ก็ขอให้ท่านรองนายกรัฐมนตรี วิษณุฯ ช่วยอธิบายเทคนิคต่อ ส่วนผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการสัมมนาแต่ละครั้งที่มี
มันสมองของประเทศมารวมกัน ซึ่งไม่ใช่มันสมองธรรมดา มีผู้มีประสบการณ์ด้วยคงจะได้อะไรที่เป็นประโยชน์มาก
ขอบคุณครับ

คำบรรยายพิเศษของ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

เรื่อง กลไกตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ

กับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

คำบรรยายพิเศษของ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)
ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง กลไกตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ
กับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ
วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๖
ณ ห้องประชุม ESCAP HALL อาคารสหประชาชาติ

ท่านปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
กรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
ประธานและคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร
ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน

การจัดประชุมหรือสัมมนาในวันนี้ ไม่ได้มีโอกาสอะไรเป็นพิเศษ คำรื่องนี้เกิดจากการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ หรือ กขร. ได้หารือกันว่า ขณะนี้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้ใช้บังคับมา ๕ ปีเศษ จนจะครบ ๖ ปี ในเดือนธันวาคมนี้แล้ว ในระยะที่กฎหมายออกมาใหม่ๆ ปลายปี ๒๕๔๐ ก็ดูจะคึกคักดี เพราะเป็นของใหม่ พออยู่ไปๆ ก็ชักจะเนือยๆ เฉื่อยชาลง ครั้งนั้นมีการประชุมครั้งใหญ่กันที่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อซักซ้อมความเข้าใจ ผู้ใหญ่จากวงราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรของรัฐ มาร่วมประชุมสัมมนาซักซ้อมความเข้าใจกันเป็นอันมาก แล้วก็กลับไปด้วยความเข้าใจ วันนี้คนเหล่านั้นเกษียณหมดแล้ว พวกที่ขึ้นมาใหม่ ขึ้นมาทดแทนก็อาจจะไม่ทราบ Spirit ไม่ทราบกลไกกระบวนการต่างๆ แล้ว ถ้าหากว่าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการไม่ลองทำอะไรให้คึกคัก หรือหาอีกสักครั้งหนึ่งก็จะยิ่งเนือย ๆ เฉื่อยชาลงไปอีก เพราะว่าในรอบห้าหกปีที่ผ่านมา มีปัญหาเยอะทีเดียว ทำให้เราต้องประชุมสัมมนาเพื่อซักซ้อมความเข้าใจกันในวันนี้ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายสำคัญที่เน้นเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ผมย้ำค้ำว่านั่น เพราะว่าคณะรัฐมนตรีโดยท่านนายกรัฐมนตรีได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลายครั้งเรื่องให้เปิดเผย เรื่องไม่ต้องปกปิด แต่หลายส่วนราชการก็ยังเพิกเฉยอยู่เมื่อไม่กี่วันมานี้เอง ผมเป็นประธานการประชุมคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ ฝ่ายเลขานุการก็รายงานเข้ามาว่าคณะรัฐมนตรีมีมติไปเมื่อไม่นานมานี้ว่าเรื่องทั้งหลายที่ส่งมาเข้าคณะรัฐมนตรีนั้น เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติแล้ว ให้เปิดเผยได้ทั้งหมด ให้ยกเลิกชั้นความลับ บัดนี้ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยอาจารย์บรรดักดีได้รายงานมาว่าหลายส่วนราชการยังไม่ยกเลิกชั้นความลับ จึงขออำนาจให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรียกเลิกเสียเองได้หรือไม่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติแล้วว่า ถ้าด้านทางไม่ยอมยกเลิกชั้นความลับปลายทาง คือ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก็เลิกเสียเองก็ได้ คือ ต้องแก้เผ็ดแก้ลำกันอย่างนี้ แต่ตรงนั้นมันเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าแม้คณะรัฐมนตรีจะได้มีมติไปแล้ว

หลายหน่วยราชการก็ยังไม่นำพา ผมยกประโยชน์ให้ว่าส่วนหนึ่ง คือ คงไม่รู้ว่ามิมติคณะรัฐมนตรีนี้แล้ว ความหวาดกลัวว่าเปิดเผยไป หรือยกเลิกชั้นความลับไปจะเป็นการเปิดเผยความลับราชการยังคงอยู่เพราะความไม่รู้ แล้วคนเราเมื่อตั้งต้นด้วยความไม่รู้ ก็ไม่รู้อะไรต่อ ตรงนั้นเป็นอนุสติขึ้นมา ว่าแล้วอีกก็เรื่องต่อก็เรื่องที่อยู่ในข่ายจะต้องดำเนินการแล้วยังไม่รู้ ยังไม่เข้าใจ ความไม่รู้เป็นเรื่องหนึ่ง ความไม่เข้าใจก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แล้วที่หนักกว่านั้นคือความไม่เลื่อมใสในกระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นเป็นเรื่องที่ยิ่งหนักเข้าไปอีก หัวข้อที่ทางท่านผู้จัดได้มอบให้ผมพูดนั้น คือ เรื่องกลไกตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการกับการตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ผมจับใจความเอาว่าต้องการให้พูดถึงเรื่องสองเรื่องซึ่งเชื่อมโยงกัน เรื่องแรกก็คือ กลไกตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ นั้นเรื่องหนึ่ง และเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอีกเรื่องหนึ่ง เดี่ยวผมจะเรียนว่าทำไมเขาถึงยกเอาเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างขึ้นมาเป็นนิทัศน์อุทาหรณ์พิเศษในปีนี้ ส่วนที่จะเชื่อมสองเรื่องเข้าด้วยกัน ก็คือการตรวจสอบความโปร่งใสซึ่งเป็นคำที่อยู่ตรงกลาง ผมก็มีหน้าที่ต้องชักหัวกับชักท้ายให้มาเจอกันแล้วก็ทำให้เป็นเรื่องเดียวกันให้ได้

เรื่องกลไกตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นเรื่องที่ครั้งแรกผมนึกว่า กฎหมายนี้ใช้มาห้าหกปีแล้ว คงไม่ต้องพูดเรื่องกลไกตามกฎหมายฉบับนี้กันมาก แต่เจ้าหน้าที่รายงานว่า ความเนือย เฉื่อยชา ความไม่เข้าใจ ความไม่เลื่อมใส ความไม่รู้ มีค่อนข้างมาก และมีแนวโน้มจะมากขึ้นทุกที ถ้าไม่ชักซ้อมกันอีกหน่อยหนึ่ง ก็จะเป็นเรื่องที่น่าวิตก จางๆ ร่างลาไปแล้ว จึงต้องขอร้องท่านที่รู้อยู่แล้ว เพราะผมกำลังจะอธิบายถึงเรื่องกลไกตามกฎหมายซึ่งก็เป็นสิ่งที่ท่านนายกรัฐมนตรีบอกว่าท่านจะให้ผมเป็นคนอธิบาย เรื่องกลไกตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นต้องเรียนว่า ณ วันนี้เรามีพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ใช้มาถึงบัดนี้ก็ประมาณ ๕ ปีเศษ จวน ๖ ปี กฎหมายนี้เป็นแม่บทที่สำคัญในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร ในเรื่องการเปิดเผย เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ผมอยากเรียนว่ามันมีมุมมอง ภาษาสมัยนี้เขามักจะเรียกว่ามีมิติ มันมีมุมมองหรือมีมิติอยู่ ๓ มิติด้วยกันในการมองเรื่องกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ มุมมองแรกหรือมิติแรก ก็คือ มิติในด้านความเป็นมาของเรื่องนี้ ทำไมอยู่ๆ จะต้องมีกฎหมายนี้ขึ้นมา สมัยก่อนไม่มี ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่มีก็เห็นอยู่กันได้ มุมมองที่สองหรือมิติที่สอง ก็คือ มิติด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และมุมมองที่สามหรือมิติที่สาม ก็คือ มิติในการเปิดเผย ตรงนี้เป็นภาระของภาครัฐ คือ ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ในที่นี้

มุมมองแรก หรือมิติแรก ก็คือ มิติในเรื่องของความเป็นมา ก่อนปี ๒๕๔๐ ก่อนที่กฎหมายนี้จะออกเราก็อยู่กันได้ แต่ท่านต้องเข้าใจว่ากระแสของสังคมที่เกิดขึ้นในระหว่างตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา เป็นกระแสที่โลกทั้งโลกพูดถึงเรื่อง Good Governance ซึ่งเราแปลกันว่า ธรรมาภิบาลบ้าง ธรรมรัฐบ้าง แล้ววันนี้ก็มีศัพท์ราชการกำหนดแล้วว่าให้เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี นอกจากกระแสเรื่องนี้ มีกระแสปฏิรูปการเมืองเป็นคลื่นใหญ่ซัดเข้ามาอีกลูกหนึ่งที่เราเรียกร้องให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกในการเมือง จนกระทั่งนำไปสู่การจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นั่นก็เหตุการณ์ที่น่าหน้ามา ขณะเดียวกันกระแสประชาธิปไตยก็มีความรู้สึกตื่นตัวกันมากขึ้น และในช่วงเวลานั้นมีเรื่องบางเรื่องที่เป็นข่าวเป็นคราวที่ฟ้องร้องกันบ้าง ที่ลงหนังสือพิมพ์บ้าง ที่ประชาชนอึดอัด ขัดข้อง คับแค้นใจอยู่ในใจบ้าง เรื่องที่อยากจะรู้ก็ไม่ได้รู้ พอถึงเวลาไอ้เรื่องที่เราอยากรู้แล้วเขาไม่ให้รู้มันเป็นเรื่องไม่ปกติ หรือเป็นมุมมองแรงกล้าเข้ามาหาตัวประชาชน ซึ่งถ้าเขารู้แต่แรกเขาจะเตรียมตัวเตรียมใจเตรียมรับมือได้แต่เมื่อไม่ให้เขารู้แล้ววันหนึ่งมันย้อนกลับมาใช้กับเขา เขาเกิดความเดือดร้อนเสียหาย นั่นก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในระหว่างปี ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕ จนกระทั่งถึงปี ๒๕๔๐ เหตุการณ์นั้นมันนาน จนกระทั่งมาวันนี้

เราอาจจะรำลึกไม่ได้ แต่ในแง่ของการมีกฎหมายนี้ขึ้น ผู้จัดทำกฎหมายรำลึกได้ดีว่ามีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นหลายอย่างในเวลานั้น แล้วในที่สุดก็เลยทำให้มีการยกเอาสิทธิสำคัญขึ้นสองสามสิทธิ เสรีภาพสำคัญสองสามเสรีภาพ ยกขึ้นพูดในเวลานั้น ไม่มีใครพูดเรื่องข้อมูลข่าวสาร ไม่มีใครพูดเรื่องสิทธิในการรับรู้เพราะว่ายังไม่รู้จัก แต่สิ่งที่รู้จักก็คือสิทธิเสรีภาพสองสามอย่าง หนึ่งสิทธิเสรีภาพในการพูด เขียน พิมพ์ โฆษณา แสดงความคิดเห็น ที่ฝรั่งเรียกว่า freedom of expression เป็นสิทธิเสรีภาพที่รับรู้กันในต่างประเทศมานาน รัฐธรรมนูญไทยก็รับมาตั้งแต่ปี ๒๔๙๒ เขียนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับว่าประชาชนนี้มีเสรีภาพในการพูด ในการเขียน ในการพิมพ์ ในการโฆษณา ในการแสดงออก แต่พอถึงเสรีภาพนี้ก็มีคนถามว่า จะให้เขาได้อย่างไร ในเมื่อเขาไม่รู้ว่ามีอำนาจทำอะไร จะให้เขาวิจารณ์ได้อย่างไร ในเมื่อเขาไม่รู้ว่ามีอำนาจทำอะไร จะให้เขาเขียนได้อย่างไร ในเมื่อเขาไม่รู้ว่ามีอำนาจทำอะไร จะให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพนี้ได้อย่างไร ในเมื่อเขาไม่รู้เลยว่าสิ่งที่รัฐบาลส่งออกมาจะมีเหตุผลหรือเบื้องหลังอย่างไร เสรีภาพนี้จึงทำให้เกิด question mark ใหญ่ขึ้นว่า คนเราถ้าไม่รู้ก็ไม่สามารถจะแสดงความคิดเห็นได้ แล้วไปกระตุ้นให้คนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างไร คนที่รู้เท่านั้นจึงจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างฉลาดและถูกต้อง ก็พระพุทธรูปเจ้าสอนไว้ไม่ใช่หรือครับว่า สุวิชาโนภวังโหติ ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ ก็เมื่อยังไม่รู้เสียแล้วจะเจริญได้อย่างไร เสรีภาพประการที่สองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ก็คือเสรีภาพหรือสิทธิในการจะยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อรัฐที่เรียกว่า right to petition สิทธินี้เขียนในรัฐธรรมนูญอเมริกา first amendment มาตั้งแต่โบราณกาล และเขียนในรัฐธรรมนูญทุกประเทศในโลกรวมทั้งเขียนในรัฐธรรมนูญไทย ไปเปิดดูก็ฉบับๆ ก็มีมาตราบนี้ว่า ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ ร้องเรียน ขอบความเป็นธรรมจากรัฐ question mark ตัวใหญ่ก็เกิดขึ้นว่าในเมื่อเขาไม่รู้ว่ามีอำนาจทำอะไร และมีเหตุผลอะไร แล้วจะไปร้องเรียนได้อย่างไร ทั้งๆ ที่เขามีความทุกข์ ไปขออนุญาต อนุมัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่อนุญาต ไม่อนุมัติ เขาก็อยากจะทำอะไร ผลถามก็ไม่ได้คำตอบ question mark ตัวนี้ก็นำมาสู่ความอยากได้ใคร่รู้ และที่สำคัญก็คือสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในเวลานั้นหนักแน่นมาก ก็คือ กระแสเรื่องสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมระบอบประชาธิปไตยเรียกร้องให้คนเข้ามาร่วมกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แล้วจะไปร่วมกันได้อย่างไร ในเมื่อยังไม่รู้ว่ามีอำนาจทำอะไร ทำทำไม ทำที่ไหน ทำเมื่อใด ทำแล้วกระทบใคร ขอคำอธิบายก็ไม่ได้คำชี้แจง สามอย่างนี้จึงเป็นเหมือนแม่น้ำสามสายไปรวมกันที่จุดหนึ่งแล้วเกิดสิทธิใหม่ขึ้นทันทีในเวลานั้น อันเนื่อง มาจากความมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการร้องทุกข์ และเสรีภาพในการมีส่วนร่วม สิ่งที่เกิดขึ้นจากแม่น้ำสามสายนี้มารวมกัน ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า The right to know สิทธิที่จะรู้ สิทธิที่จะรู้ไม่เป็นเอกเทศในตัวเองแต่เกิดจากเสรีภาพอื่น สิทธิอื่นนำหน้ามา ถ้าไม่รู้ก็ทำอะไรต่อไม่ได้ เขียนก็ไม่ได้ พูดก็ไม่ได้ พิมพ์ก็ไม่ได้ ร้องทุกข์ก็ไม่ได้มีส่วนร่วมก็ไม่ได้ รู้เสียก่อนถึงจะทำอย่างอื่นได้ The right to know ก็อุบัติขึ้น เรื่องนี้เกิดในต่างประเทศ รู้จักกันในต่างประเทศก่อนก็เอาไปใช้เอาไปเขียนกัน ประเทศไหนเขียนรัฐธรรมนูญทันก็เอาไปใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญ ประเทศไหนรัฐธรรมนูญมีมาก่อนแล้วไม่จำเป็นต้องย้อนกลับไปแก้ก็ออกเป็นกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติตามมา ประเทศไทยที่รู้สึกว่าจะไม่ต้องมีพระราชบัญญัติ ศาลมีฝีมือ ตีความหาอะไรสักคำหนึ่งในรัฐธรรมนูญแล้วก็ขยายความออกไปก็มี ด้วยเหตุนี้เองเมื่อเราจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันนั้น จึงไม่แปลกที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจะใส่เสรีภาพหรือสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารไว้ในรัฐธรรมนูญตั้งสองสามมาตรา เช่น มาตรา ๕๘ มาตรา ๕๙ ที่พรรณนาไว้อย่างชัดเจนว่าประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ การที่จะจัดทำโครงการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิต สิทธิ เสรีภาพ สิ่งแวดล้อม ต้องให้ประชาชนรู้เหตุผล และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย เหล่านี้เป็นสิ่งที่ตอบสนอง The right to know ทั้งสิ้น จังหวะเดียวกับที่รัฐธรรมนูญกำลังเขียนมาตราเหล่านี้ หรือกำลัง

ร่างที่ฉบับอยู่นั้นเอง กระแสเรื่อง The right to know แรงมาจากรัฐธรรมนูญไม่ได้ และยังไม่รู้รัฐธรรมนูญจะยอมเขียนสิทธินี้ให้หรือไม่ จึงแยกมาทำเป็นเอกเทศอีกขบวนการหนึ่ง เลยกยกร่างขึ้นมาเป็นร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ ฉบับที่ใช้อยู่ในวันนี้เข้าสภาไปโดยไม่รอรัฐธรรมนูญ ไม่สนใจว่าสิทธินี้มีในรัฐธรรมนูญหรือไม่ กฎหมายนี้เลยเข้าสภาไปก่อนแล้วก็คลอดออกมาก่อนรัฐธรรมนูญจะเสร็จ แล้วก็ประกาศใช้ก่อน แต่เนื่องจากต้องการให้เวลาส่วนราชการได้ปรับตัว ปรับใจ ปรับวัฒนธรรมการทำงาน และสร้างกลไกรองรับ จึงทิ้งเวลาไว้ว่าไม่ใช่ว่าฉบับในวันรุ่งขึ้นถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทิ้งเวลาไปพอสมควรเพื่อให้เตรียมการได้ ซึ่งก็มาครบเวลาในเดือนธันวาคมปี ๒๕๕๐ หลังวันที่รัฐธรรมนูญใช้บังคับ รัฐธรรมนูญใช้บังคับในวันที่ ๑๑ ตุลาคม ปีเดียวกัน แต่กฎหมายนี้ประกาศไปก่อน ๑๑ ตุลาคม เพียงแต่ทอดเวลา พอทอดเวลารัฐธรรมนูญก็เลยกลายเป็นมีผลใช้บังคับเต็มทีไปก่อน แต่วันนี้ คนที่อยู่ในวงการข้อมูลข่าวสารก็คุยกับรัฐธรรมนูญว่าเขาทำก่อนแล้ว เขาเสร็จก่อนสิทธินี้ แต่วันนี้สิทธินี้มันก็อยู่ในรัฐธรรมนูญด้วยจนใครจะไปเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายลูกฉบับนี้ให้ผิดไปอีกก็ทำไม่ได้แล้ว จริงๆ ก็ไม่ใช่กฎหมายลูก เพราะไม่ใช่รัฐธรรมนูญ บางคนบอกเป็นพีด้วยซ้ำไปเพราะมาก่อน นี่คือมิติที่ผมเรียกกันว่าเป็นมิติเกี่ยวกับความเป็นมา และบัดนี้ก็เป็นมาแล้วซึ่งก็จะต้องเป็นไป

มิติประการที่สอง คือ มิติด้านการเปิดเผย กฎหมายนี้ต้องการให้รัฐไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน องค์กรอิสระด้วยต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ตนมีอยู่ให้คนได้รับรู้ ปรารถนาก็เป็นอย่างที่ท่านนายกรัฐมนตรีพูดเรื่องใดที่ยังปิดคนก็ยิ่งอยากรู้ และจะยิ่งรู้สึกว่าเป็นพิรุณ วิธีที่ไม่ให้มีพิรุณก็ให้คนเขารู้ วิธีจะให้คนรู้ก็เปิดเผยเสีย เพราะฉะนั้นมิติของการรับรู้เป็นเรื่องสำคัญมาก อย่างไรก็ตาม ภาษาไทยนั้นมีคำหลายคำที่เกี่ยวกับการรู้ รับรู้ ล่วงรู้ แล้วก็สอดรู้ เรื่องที่ควรรู้แล้วก็อยากจะให้รู้ เขาเรียกว่ารับรู้ เรื่องที่ก็อยากจะให้รู้แต่ยังไม่ถึงเวลาจะให้รู้ แต่ก็ไปรู้ก่อนเรียกว่าล่วงรู้ เรื่องที่ไม่ควรรู้ ห้ามรู้ อยากรู้เลย แต่ก็อยากรู้เรียกว่าสอดรู้ ก็ต้องแบ่งเส้นให้ออกว่าอะไรคือสิ่งที่ควรจะเอามาใช้ ฉะนั้นในเรื่องของการรับรู้มีมุมมองหลายมุมในการที่จะเอามาพูดหรือเอามาใช้ เพราะไม่ได้แปลว่าประชาชนจะสามารถรู้ได้ทุกเรื่อง ในทุกเวลาและในทุกสถานที่ ต้องมีกาลเทศะของการรู้และกาลเทศะของการเปิดเผย ท่านนายกรัฐมนตรีได้ยกตัวอย่างเรื่องแอปเปิ้ล ท่านอธิบายว่า การที่คนอยากรู้อะไรนั้นเป็นเรื่องสำคัญ แล้วเราก็ต้องให้เขารู้ แต่ต้องคำนึงถึงมิติด้านเวลา สถานที่ บุคคล ก็ให้หลัก สัปปุริสธรรม ๗ ประการ ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องดูเหตุ ดูผล ดูตน ดูประมาณ ดูกาล ดูบุคคล ดูบริษัท เราสรุป ๗ ข้อว่า กาลเทศะ เพราะรู้เร็วไปก็ไม่ดีแล้วเป็นอันตราย เพราะรู้ไม่หมดแล้วจะเข้าใจผิด ให้รู้เพื่อจะได้ไปทำอะไรให้ถูก พอรู้ไม่หมดเพราะรู้เร็วเกินไปจะกลายเป็นไปทำอะไรผิดเข้า ท่านนายกรัฐมนตรีก็เลยยกตัวอย่างเรื่องแอปเปิ้ล ท่านอธิบายว่า ท่านเคยสังเกตว่าท่านชอบดื่มน้ำผลไม้ คือ น้ำแอปเปิ้ล วันหนึ่งท่านนายกรัฐมนตรีก็อยากจะทำน้ำแอปเปิ้ลรับประทานเอง ก็ไปซื้อแอปเปิ้ลมาหั่นๆ สับๆ สับไปสับมาท่านมองแล้วก็รู้สึกว่ามันน่ากินเลย เพราะละไปหมดบนเตียง เสร็จแล้วก็เอาใส่ลงไปเครื่องปั่น เสียบปลั๊กเสียบก็หมุนๆ ดึงจนน่ารำคาญ อยากจะไปปิดแต่ความอยากกินมีมากกว่าเลยปล่อยให้ดังและหมุนๆ ระหว่างที่เครื่องปั่นแอปเปิ้ลและอยู่ในนั้น ฟองก็ขึ้น สีก็เปลี่ยนดูไม่น่ากินเลย เสร็จเรียบร้อยเทกากทิ้ง กรองให้ดี ได้น้ำแอปเปิ้ลสีน้ำตาลอ่อนใสแจ๋ว อร่อยดีแล้วชื่นใจ ท่านบอกว่าตอนที่เห็น finish product คือ ผลผลิตสำเร็จรูปดูดี แต่ตอนย้อนไปดูเมื่อครั้งที่ยังเป็นแค่กระบวนการก็ไม่น่าดูเลย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางเรื่องก็เป็นเช่นนั้น ถ้าทำเร็วเกินไป ตอนสับแอปเปิ้ลอยู่บนเตียงมันได้ความรู้สึกอย่างหนึ่ง อยู่ในเครื่องปั่นกำลังปั่นเสียงดัง กลิ่นก็มาเตะจมูกไม่ชวนให้อาหารส รูปพรรณสนั่นฐานก็ดูไม่น่ากินก็ให้ความรู้สึกอีกอย่าง เทกากทิ้งกรองเรียบร้อยออกมาเป็นน้ำก็ให้ความรู้สึกอีกอย่างหนึ่ง เมื่อผมเป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

หลายปีมาแล้ว วันหนึ่งนั่งอยู่เจ้าหน้าที่ก็พาลุงแก่ๆ คนหนึ่งอายุ ๗๐ กว่าเข้ามาหา ผมก็ถามว่าคุณลุงมีอะไรจะให้ผมช่วยเหลือหรือดำเนินการ แก่ก็บอกว่าจะมายื่นเรื่องรับข้อมูลข่าวสารขอเข้าฟังการประชุมคณะรัฐมนตรี ผมบอกเข้าไม่ได้ เขาห้ามฟัง แม้แต่ปลัดกระทรวงยังไม่ให้เข้าเลย ผมเป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รองเลขายังไม่ให้เข้าเลย ลุงแกโกรธมากแกบอกว่าไหนรัฐบาลบอกรัฐบาลรู้อะไรประชาชนรู้อย่างนั้น ก็ไหนโฆษณากันว่ายุคนี้โปร่งใสอยากได้ใครรู้ข้อมูลข่าวสารก็มาขอ ดูมาฟัง ที่สภาฯยังให้ฟังเลย ถ่ายทอดด้วย ผมบอกคุณลุงอยากรู้อะไรก็รอก่อน รอโฆษกคณะรัฐมนตรีแถลง แก่ก็บอกไม่ได้อยากรู้เรื่องที่แถลง อยากรู้ตอนที่กำลังคุย ผมเห็นแกถือกฎหมายข้อมูลข่าวสารเข้ามา ผมต้องอธิบายสุดท้ายก็ยอม เราคิดว่าเราจะเอากฎหมายข้อมูลข่าวสารมาใช้ในนโยบายที่ทำให้เกิดความโปร่งใส เมื่อมีการขอเข้ามาต้องรีบ ถ้าไม่ให้ก็ต้องสั่งไม่ให้ เพื่อให้เขาใช้สิทธิอุทธรณ์ เรื่องที่ชาวบ้านร้องเรียนกันมามากก็คือ การที่ส่วนราชการต่างๆ เมื่อรับเรื่องที่ชาวบ้านมาขอแล้วไม่ยอมสั่งว่าจะให้ดูหรือไม่ให้ดู เพราะส่วนราชการถนัดมากเรื่องเก็บเรื่องไว้ ผมมีสูตรของผมในใจเวลาที่ผมเป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อกระทรวงใดเสนอเรื่องมาแล้วผมจะต้องไปขอความเห็นจากกระทรวงไหน ถ้าเกิน ๑๕ วัน ถ้ายังไม่ตอบ สันนิษฐานไว้ก่อนเลยว่ากระทรวงที่เราขอความเห็นไปไม่เห็นด้วย แต่เกรงใจและไม่กล้าตอบ เพราะถ้าเห็นด้วยจะตอบมาภายใน ๓ วันทุกรายไป แต่พอเก็บไว้ก็คือไม่ยอมตอบหวังให้ตายซากไปเอง เพราะฉะนั้นเรื่องเหล่านี้พอเอามาเข้ากับเรื่องข้อมูลข่าวสาร ร้องเรียนมามากกว่าไม่รับสั่งให้เขา เพราะถ้าสั่งเร็วเขาก็จะได้อุทธรณ์ว่าเขาไม่เห็นด้วย トラบใดที่ยังไม่สั่งว่าให้ดูไม่ให้ดู ก็อุทธรณ์ไม่ได้ อยากให้ท่านหัวหน้าส่วนราชการช่วยไปกำชับว่า ถ้าไม่ให้ดูก็อย่าให้ดู ไม่มีใครเขาว่าท่านฟ้องท่านไม่ได้ แต่ให้รับสั่งเขาจะได้อุทธรณ์ เรื่องจะได้มาที่คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ของท่านวิเชียร วัฒนคุณ ท่านวัฒนา รัตนวิจิตร ท่านอาจารย์ประสิทธิ์ ไขวิไลกุล คนเหล่านี้เป็นประธานกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ทั้งนั้นแล้วก็เป็นที่อิสระจริงๆ รัฐบาลไม่แทรกแซง ไม่ยุ่ง ไม่เกี่ยว ท่านก็ทำของท่านไป ท่านวินิจฉัยให้รัฐบาลต้องเปิดมาแล้วตั้งหลายเรื่อง คราวนั้นผมก็รับสั่งว่าผมไม่ให้ดู ไม่ให้ ไม่เปิดเผย เขาก็ไปใช้สิทธิอุทธรณ์ ถ้าวินิจฉัยว่าต้องเปิดก็เปิด วินิจฉัยว่าไม่เปิดก็ไม่เปิด นี่คือมิติเรื่องการรับรู้

ประการที่สาม คือ มิติเรื่องการเปิดเผย ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เมื่อกฎหมายใช้บังคับเป็นต้นมา ขอเรียนว่าวันนี้ศาลาของรัฐบาลและศาลาของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ การเปิดเผยเป็นหลัก การปกปิดไม่เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น ซึ่งอยู่ในพระราชบัญญัติ มีอยู่ตลอดทั้งฉบับว่าต้องเปิดเผย ถ้าไม่เปิดก็ไปใส่ไว้อีกมาตราว่าเป็นข้อยกเว้น แล้วก็ยังมีการให้อุทธรณ์อีกว่า เมื่อไม่ยอมเปิดชาวบ้านร้านช่องก็อุทธรณ์ได้ อุทธรณ์ไปที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำหรับท่านที่อาจจะไม่คุ้นกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารหรืออ่านแล้วไม่เข้าใจ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ได้วางระบบเรื่องข้อมูลข่าวสารเอาไว้ ๔ ชนิด คำว่าข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ทุกเรื่อง เป็นกระดาษ เป็นเทป เป็นวีดีโอ เป็นแผ่นที่ เป็นภาพวาด เป็นวัตถุ เป็นสิ่งของที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวเป็นมาอย่างไร ใครเกี่ยวอะไรกับใคร ที่ไหน เมื่อใด อย่างไร สิ่งเหล่านั้นเป็นข้อมูลข่าวสารทั้งสิ้น คำเดียวกับที่ฝรั่งเรียกว่า Information อะไรคือ Information สิ่งนั้นคือ ข้อมูลข่าวสารทั้งสิ้น และกฎหมายได้วางระบบเรื่องข้อมูลข่าวสารเอาไว้เป็น ๔ ประเภท ๔ ชนิด หลายส่วนราชการยังไม่ถูก

ประเภทที่หนึ่ง เป็นข้อมูลที่กฎหมายบังคับว่าต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาไม่พิมพ์ไม่ได้ เราเรียกกันว่าข้อมูลตามมาตรา ๗ ได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของส่วนราชการ หรือ กฎระเบียบ คำสั่ง คำวินิจฉัย คำตีความใด ๆ ที่มีผลไปถึงประชาชนทั่วไปใครอยู่ที่ไหนก็ได้รับผลกระทบสิ่งเหล่านี้ต้องส่งมาลงพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาไม่ลงไม่ได้ กฎหมายกล่าวไว้ว่าบางแห่งไม่ส่งมาลงเขียนข้างล่างไปอีกในมาตรา ๘ ว่าเรื่องที่บังคับให้เอามาลงพิมพ์แล้ว

ถ้าไม่เอามาลงพิมพ์ส่วนราชการยกเรื่องนั้นขึ้นอ้างกับประชาชนไม่ได้ เพราะเขามีสิทธิปฏิเสธว่าเขาไม่เคยรู้ เขาจึงไม่รับรู้ เขาจึงไม่ต้องปฏิบัติตาม เขาจึงไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำผิด กลับกันส่วนราชการที่ไม่ส่งไปลง ผิดวินัยข้าราชการ ผมสงสัยว่าเมื่อปี ๒๕๔๑ ตอนกฎหมายใช้บังคับปีแรกส่งมาลงกันมาก หลังจากนั้นก็ซาไป ล่าสุดผมถามสองปีย้อนหลัง ไม่มีใครส่งอะไรมาลงอีกแล้ว มองในแง่ดีก็อาจหมายถึงว่าเรื่องมาลงพิมพ์น้อยเพราะเรื่องที่ควรพิมพ์ได้พิมพ์ไปหมดแล้ว ไม่มีอะไรใหม่ ไม่จริง ผมยังเห็นเรื่องใหม่ๆ ออกอยู่ทุกวันแล้วก็ไม่ได้ส่งมาลงพิมพ์ ในสมัยก่อนคนไทยไม่รู้สิกรเรื่อง The right to know เพราะรู้สึกว่าจะไม่ต้องรู้ก็อยู่ได้ ที่ผมรู้สึกว่าเป็นการเปิดศักราชการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของชาติคือการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ราชกิจจานุเบกษาขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ๒๔๐๑ นับถึงบัดนี้ ๑๔๕ ปี เพราะการที่มีหนังสือราชการซึ่งมีชื่อว่ารากกิจจานุเบกษา แล้วให้เอากฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ทุกอย่างของทางราชการลงพิมพ์ ทำให้ข้าราชการทั้งหลายรู้ว่าบ้านเมืองนี้เกิดอะไรขึ้น ประชาชนอยากรู้ก็ไปเอามาดูได้ ก็เลยรู้กันไปทั้งบ้านทั้งเมืองว่ามีคำสั่งการอะไรกันที่ส่วนกลาง ใครไปหลอกไม่ได้อีกแล้ว สมัยรัชกาลที่ ๑ ตอนท่านสังคายนากฎหมาย ทำกฎหมายตราสามดวง สมัยนั้นเครื่องถ่ายเอกสารก็ไม่มี ทำเสร็จให้อาลักษณ์ขุบหมึกคัดลอกเป็นสามเล่ม และประทับตราบนปก ตราราชสีห์ คชสีห์ บัวแก้ว เราเลยเรียกกันว่ากฎหมายตราสามดวง ที่ผมประทับใจมากคือพระบรมราชโองการว่าให้ประทับตราราชสีห์ คชสีห์ บัวแก้ว ลงบนปกหนังสือทั้งสามเล่ม เมื่อเวลาตุลาการตัดสินคดีให้เชิญกฎหมายออกวางให้คนได้เห็น ถ้าไม่เห็นตราราชสีห์ คชสีห์ บัวแก้ว บนหน้าปกอย่าให้เชื่อถือเลยทีเดียว แสดงว่ามีการปลอมแปลง เมื่อรัชกาลที่ ๔ ทำราชกิจจานุเบกษานั้น สิทธิการรับรู้ไปทั่วประเทศทันที คำว่าราชกิจจานุเบกษาแปลว่า กิจการอันข้าราชการพึงพึงคูดอยู่เป็นนิจ เพราะฉะนั้น กฎหมายข้อมูลข่าวสารถึงบอกว่าข้อมูลใดที่เป็นไปตามมาตรา ๗ ต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เพราะว่าข้าราชการและประชาชนพึงคูดอยู่เป็นนิจด้วยกัน

ประเภทที่สอง เป็นข้อมูลที่ไม่ต้องลงพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา แต่ต้องจัดให้มีไว้โดยพร้อม ใครมาคูดดูได้ ก็อบจะต้องทันทีด้วย ไม่ต้องลงพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา เพราะอาจจะมาก เรียกกันว่าข้อมูลตามมาตรา ๙ ตาราง แผนที่ แผนผัง แผนภาพ อะไรก็ตามจัดไว้คนมาขูด คูดทันที ถ้าจำเป็นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเพราะคัดลอกถ่ายเอกสารก็เรียกเก็บได้ แต่ถ้าเขายากจนห้ามเก็บ กฎหมายบอกไว้หมด นี่คือนิยามที่ไม่ต้องลงพิมพ์แต่ต้องจัดที่ผมอยากย้ำเป็นพิเศษคือมาตรา ๙ ซึ่งแบ่งข้อมูลที่ต้องจัดไว้ให้คนมาคูดถึง ๘ ประเภท ประเภทที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องของเราในวันนี้ คือ ประเภทที่มาตรา ๙ นี้ ระบุว่า สิ่งใดที่เป็นสัญญาสัมปทาน เป็นสัญญาที่เกี่ยวกับการผูกขาด เป็นสัญญาที่รัฐร่วมทุนกับเอกชน สามอย่างนี้อยู่ในข่ายของมาตรา ๙ ที่ต้องจัดให้มีและเปิดเผย ซึ่งก็เกี่ยวกับเรื่องสัญญาจัดซื้อจัดจ้างที่จะต้องพูดกันในวันนี้ หนึ่งสัญญาสัมปทาน สองสัญญาเกี่ยวกับการผูกขาด สามสัญญาที่รัฐกับเอกชนร่วมทุนกัน ไม่สนใจด้วยว่ามูลค่าร่วมทุนเท่าใด รัฐออก ๕ บาท เอกชนออก ๕๐๐ ล้าน ร่วมทุนกัน ถ้าทำสัญญา สัญญานั้นต้องจัดให้มีและเปิดเผย แล้วที่สำคัญก็คือ (๘) ของมาตรา ๙ เขียนทิ้งไว้ตามสไตล์ของกฎหมายว่า นอกจาก ๗ อย่างข้างต้นแล้ว ถ้าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เห็นว่ามีอะไรจำเป็นก็อาศัยมาตรา ๙ (๘) ออกประกาศ ประกาศเมื่อใดก็อยู่ในข่ายต้องจัดให้มีแล้วเปิดเผยด้วย คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ใช้อำนาจตามมาตรา ๙ (๘) สั่งแล้ว สั่งไว้ดีมากเลย สั่งไว้หลายปีก่อนผมมาอยู่ที่นี้ชื่อว่า สัญญาจัดซื้อจัดจ้างทุกชนิดอยู่ในข่ายที่ต้องเปิดเผย เปิดเผยตั้งแต่เรื่องโครงการที่จะต้องจัดซื้อจัดจ้างต้องประมูล ค่าเชิญชวน ค่าประกวดราคา ค่าเสนอราคา จนกระทั่งผลของการประมูล คำวินิจฉัยใครได้ใครตกทำไม่รายนี้ได้ ทำไม่รายนั้นถึงไม่ได้ ต้องจัดตามมาตรา ๙ แล้วเปิดเผยให้หมด ย้ำอีกครั้งว่าไม่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ต้องจัดให้มีแล้วเปิดเผย

ประเภทที่สาม คือ ข้อมูลชนิดที่นอกจากนี้ คือ ไม่ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและไม่ต้องจัดไว้เหมือนประเภทที่สอง แต่เป็นประเภทที่ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน แต่คนมาขอ ดู ไม่ต้องจัดเตรียม แต่ถ้าเขามาขอ ดูใช้สิทธิก็ให้เขาดู เราเรียกกันว่าข้อมูลตามมาตรา ๑๑ ข้อมูลอื่นๆ นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลตามมาตรา ๑๑ ที่เราอยากรู้ ถ้าสัญญาจัดซื้อจัดจ้างเข้าประเภทที่สองเป็นกรณีตามมาตรา ๙ ไปแล้ว แต่ข้อมูลอื่นๆ แม้กระทั่งข้อมูลส่วนบุคคลด้วย มาใช้สิทธิตามมาตรา ๑๑ จัดอยู่ในประเภทที่สาม เมื่อขอ ดูเขาก็ให้ดู แต่อาจจะใช้เวลาหน่อย ข้อมูลตรงนี้แหละที่เวลาคนมาขอ ดูแล้วส่วนราชการหน่วงเหนี่ยวเวลาไว้นาน บางรายเก็บไว้เป็นปีไม่ยอมรับสักทีว่าจะให้เขาดูหรือเปล่า ก็ตอบเขาไปสิครับว่าไม่ให้ดู ผมกำลังคิดว่าจะต้องออกระเบียบอะไรสักอย่างหนึ่งว่า เมื่อล่วงพ้นเวลา ๑๕ วัน หรือ ๓๐ วัน แล้วยังไม่ตอบ แปลว่าให้ดูหรือต้องเปิดเผย จะปรึกษากับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการว่า สิ่งอย่างนี้ได้หรือไม่ ปัญหามีว่า พอสั่งว่าครบกำหนดไม่วินิจฉัยว่าจะให้ดู ไม่ให้ดู ถือว่าให้ดูก็แล้ว ก็ยังไม่ให้ดูอีกอยู่ดีจะทำอย่างไร เอกสารอยู่ในความครอบครองของส่วนราชการ ก็จะดูว่าให้อำนาจกรรมการข้อมูลข่าวสารไขกุญแจล็อกเปิดออกมาดูได้เองหรือไม่

ข้อมูลประเภทที่สี่ ไม่ใช่ข้อมูลที่ลงราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๗ ไม่ใช่ข้อมูลที่ต้องจัดและเปิดเผยตามมาตรา ๙ ไม่ใช่ข้อมูลที่เขามาขอ ดูแล้วต้องให้ดูตามมาตรา ๑๑ แต่เป็นข้อมูลชนิดที่เราเรียกกันว่าข้อมูลตามมาตรา ๑๒ หมายความว่าเขามาขอ ดูเราไม่มีให้ดู เขาก็สร้างมาตรการในมาตรา ๑๒ เป็นมาตรการเอื้ออาทร คือเมื่อเขามาขอ ดูเราไม่มีให้ดูแต่เราควรจะให้เขาดู เราก็ส่งต่อแบบผู้ป่วยโรงพยาบาลนี้ไม่มีปัญหารักษาก็ต้องส่งต่อโรงพยาบาลอื่นตามประสานเอื้ออาทรกัน กฎหมายบอกว่าให้ส่วนราชการที่เคยมีเอกสาร วันนี้ไม่มีหรือรู้ว่ามีอยู่ที่ไหนแต่ตนไม่มีจัดการส่งต่อผู้ป่วย คือ ชาวบ้านที่มาขอ ดูไปยังแหล่งที่มีข้อมูล ขี้ของให้เขาไป ให้เขาไปเองแล้วไปขอ บอกเขาไปเอื้อเพื่อเขา

รวมทั้งหมดสี่ประเภท ซึ่งวันนี้ส่วนราชการต้องสำรวจว่า ได้ทำไปบ้างหรือยัง ก็ประเภทแล้ว ผมเรียนแล้วว่าแค่ลงราชกิจจานุเบกษา เรื่องง่ายๆ วันนี้ก็ไม่เห็นมีใครส่งอะไรมาลงเลย ส่วนประเภทตามมาตรา ๙ ยิ่งหนักเข้าไปอีกไม่รู้เลยว่าวันนี้ส่วนราชการต่างๆ ต่างเปิดห้องไว้ให้ชาวบ้านมาตรวจดูเอกสารนี้หรือไม่ แล้วกรณีที่เขามาขอ ดูตามมาตรา ๑๑ เราให้บริการกันอย่างไร ไม่ต้องพูดถึงเรื่องบริการส่งต่อ ผมไม่เชื่อว่ามีใครทำในประเทศไทยด้วย นี่คือนิติที่สำคัญเกี่ยวกับกลไกกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ ในส่วนของระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การจัดซื้อจัดจ้างนั้นเดิมเป็นสิ่งที่ดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยพัสดุ เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแล เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้วินิจฉัย เป็นผู้ชี้ขาด ระเบียบจัดซื้อจัดจ้างวัสดุครุภัณฑ์ ใครทำถูกทำผิดต้องเปิดระเบียบนี้ ถ้าสงสัยก็ต้องมาที่คณะกรรมการว่าด้วยพัสดุฯ ที่มีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน วันนี้ โดยผลของการปฏิรูประบบราชการตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ปีที่แล้ว ได้เอางานนี้ทั้งหมดโอนไปอยู่ที่กระทรวงการคลังแล้ว กรมบัญชีกลางเป็นผู้รับผิดชอบ ใครจะติดต่อว่าก็กรุณาทำให้ถูกตัว แต่ขณะเดียวกันรัฐก็ไม่ได้ลอยแพได้เรียกมาสั่งและซักซ้อมและเป็นมติคณะรัฐมนตรีไปแล้วหลายครั้งว่า กระทรวงการคลังต้องรับเอามรดกนี้ไปแล้วไปปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างเสียใหม่ กระทรวงการคลังก็รายงานว่าการปรับปรุงใช้เวลานานถ้าทำทั้งฉบับ วันนี้ก็อะไรออกขอปรับเฉพาะข้อนั้นไปก่อน คณะรัฐมนตรีก็ยอม วันนี้ได้รับไปเยอะแล้ววิธีที่จะให้เกิดความโปร่งใสและเชื่อว่าจะดึงให้ราคาถูกลงด้วย คือ การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ทำในสิ่งที่เรียกว่า E Auction หรือ E Procurement แปลว่าจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงว่าเชิญชวนเปิดประมูลเข้าคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต E mail กันเลยแข่งราคากันเห็นชัด ท่านนายกฯ ใช้คำว่าโดยวิธีนี้เชื่อว่าจะลด

การอุ้มระหว่างทาง โดยวิธีนี้ทุกอย่างโปร่งใส สามารถลดเรื่องกินสินบาทคาดสินบนไปได้ โดยวิธีนี้ราคาเห็นชัดเจนแน่ จะตั้งราคาการจัดซื้อจัดจ้างให้ถูกลงได้ โดยวิธีนี้จะได้ของที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น บัดนี้ มติคณะรัฐมนตรีมีผล กระทรวง การคลังรับลูกไปแก้เฉพาะมาตรานี้ ข้อนี้มาก่อนเสร็จไปแล้ว มีผลแล้วและเริ่มใช้แล้ว ผมไปตรวจราชการหลาย กระทรวงได้รับทราบด้วยความปลื้มปิติว่าหลายกระทรวงได้นำเรื่องนี้ไปใช้แล้วได้ผล กระทรวงพลังงานรายงานว่า ได้เอาไปใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างโดยตั้งระเบียบเองว่า ถ้าซื้อของราคาเท่าใดให้ใช้วิธีอิเล็กทรอนิกส์ E procurement นี้ ถ้าต่ำกว่านั้นอาจไม่ต้องใช้วิธีนี้ แค่นี้ทดลองเทียบเดือนต่อเดือนสามารถประหยัดงบประมาณไปได้ คือซื้อถูกลง คือของบางอย่างต้องซื้อทุกเดือน เดือนแรก ๆ ซื้อโดยวิธีธรรมดา วิธีพิเศษอะไรไปตามเรื่องตามราว พอเริ่มใช้วิธี E procurement ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ประหยัดไปได้ ๖๐ % มีตัวเลขชัดเจน โปร่งใสรู้กันหมด

มีอีกเรื่องที่เข้าคณะรัฐมนตรีไปแล้ว และตั้งใจว่าจะมีผลบังคับใช้เต็มที่ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ แต่อาจ เริ่มใช้ประปรายไปก่อนในวันที่ ๑ ตุลาคม ปีนี้ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญยิ่งใหญ่มากที่จะพลิกระบบการเงินการทอง ของราชการทั้งหมดเลยและมาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างนี้ด้วย คือ ระบบที่เรียกว่า GF MIS ย่อมาจากคำว่า Government Finance MIS ความหมายของเรื่องนี้คือ ระบบการเงิน ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ระบบการวางฎีกาเบิก และระบบการอนุมัติงบประมาณจะต้องผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด วันนีรัฐได้มอบให้ธนาคารกรุงไทยเป็น แม่ข่ายที่สำคัญ แต่ต่อไปคิดว่าคงจะมอบให้ธนาคารกรุงไทยตลอดรอดฝั่งไม่ได้ เขามีเรื่องที่ต้องทำ อาจต้องตั้ง เป็นองค์กรมหาชนหรือบริษัทแยกออกมาต่างหากเพราะว่าองค์กรนี้จะรู้ข้อมูลการเงินการทองของทุกกระทรวง ทบวง กรมและแผนกในระบบราชการไทย นั้นแปลว่าต่อไปเมื่อระบบนี้เริ่มใช้เต็มรูป กรมนี้จะวางฎีกาเบิกงบประมาณที่ตน ได้รับอนุมัติก็เบิกโดยผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ คือผ่านคอมพิวเตอร์และกรมบัญชีกลางก็จะอนุมัติผ่านทางคอมพิวเตอร์ และตัวเลขก็จะปรากฏ ข่าวก็จะขึ้นบนจอว่าวันนี้กรมไหนเบิกเงินเท่าไร เอาเงินไปทำอะไร ซื้อของราคาเท่าใด เพราะฉะนั้นอีก ๗ วันต่อมา กรมอื่นที่จะซื้อของอย่างเดียวกันต้องรู้ว่าเมื่อ ๗ วันที่แล้ว กรมนี้เขาซื้อได้ในราคานี้ ให้มันรู้ว่าว่าคุณซื้อแพงกว่าเขา และตัวเลขเหล่านี้ทั้งหมดเข้าที่ทำเนียบ ท่านนายกรัฐมนตรีจะตั้งหน่วยงานขึ้นมา กรองและดู ผมยังไม่ค่อยเข้าใจกลไกนี้นัก แต่ท่านบอกสมัยที่ท่านอยู่ธุรกิจเอกชน โดยกลไกนี้เห็นภาพทั้งหมด กดปุ่มก็รู้การเงินการทองการไหลเวียนของแต่ละหน่วยแต่ละแผนก และที่สำคัญคือ ลดการทุจริต เป็นประโยชน์ เรื่องสรรพากร เรื่องประสิทธิภาพด้วย สิ่งเหล่านี้กำลังจะมา เรื่องจัดซื้อจัดจ้างก็จะผนวกเข้าไป เป็นที่น่ายินดีสอบถาม ไปยังสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินบอกว่าถ้าใช้วิธีนี้เมื่อไรเขายังตรวจง่ายไม่ต้องส่งคนไปตรวจสามารถนั่งอยู่ที่ทำงาน แล้วตรวจได้โดยอัตโนมัติเป็น E audit ไปอีก เพราะฉะนั้นระบบจัดซื้อจัดจ้างจะพัฒนาไปจากเดิมมาก ในแง่ที่ ต้องการความโปร่งใสมากขึ้น ยังมีกลไกที่จะแก้ระเบียบพัสดุอีกหลายเรื่อง

เมื่อสัปดาห์ที่แล้วผมเป็นประธานประชุมไปเรื่องหนึ่งและได้สั่งการไปแล้วว่าต้องเขียนระเบียบพัสดุ เรื่อง การจัดซื้อจัดจ้างให้ชัดเจนว่า ถ้าหากมีการประมูลอะไรก็ตามและผู้เสนอราคาเสนอราคาต่ำกว่าราคากลางก็เปอร์เซ็นต์ จนผิดปกติ ไม่น่าเชื่อเลยว่าจะทำได้สำเร็จ เพราะบางคนหน้ามีดอย่างไรขอให้ได้งานไว้ก่อน แล้ววันหลังเบิกไปงวด สองงวดแล้วค่อยทิ้งงาน ราชการเสียประโยชน์ เพราะฉะนั้นต้องกำหนดให้ได้ว่าถ้าต่ำกว่าราคากลางเท่าใด รัฐอาจ จะไม่รับรายนั้นเอาประกวดราคา หรือรับแต่ตัดสินให้เขายาก แต่คุณต้องวางเงินประกันซองแพงกว่าชาวบ้านเขา ขณะเดียวกันเราก็พูดกันและเป็นมติไปแล้วว่า เวลาที่ให้เขามาประกวดราคาอะไรแล้วเขาชนะ ถึงเวลาเขาไม่ส่ง มอบงานตามกำหนดเราก็ปรับวันละเท่า นั้นบาท บางเรื่องปรับกันเป็นหมื่น เป็นแสน เป็นล้าน ปรับกันทุกวัน ทำไม่ไม่คิดกลับกันบ้างว่าแล้วถ้าเขาทำเสร็จก่อนกำหนดทำไมเราถึงไม่ให้รางวัลเขาบ้าง เพราะกิจการบางเรื่อง

ถ้าเสร็จเร็วเป็นประโยชน์แก่รัฐ เช่น สามารถเก็บค่าธรรมเนียมเข้ารัฐได้เร็ว กิจกรรมที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ บางอย่างเสร็จเร็วแก้ปัญหาการจราจรเร็ว ต้องให้รางวัลเขาบ้างจ่ายคืนเขาไปเลยวันละเท่า่นั้นเท่านี้บาท ก็ถ้าส่งมอบช้า คุณยังปรับถ้าส่งมอบเร็วทำไมคุณให้รางวัลเขาไม่ได้ รางวัลอาจจะเป็นโบนัส คะแนนพิเศษเอาไว้ประกวดราคาครั้งหน้า คุณมีคะแนนพิเศษเพิ่มขึ้น จนในที่สุดอาจเป็นเงินเป็นทองจ่ายคืนเขาไป วันนี้อยู่คนเดียวคิดว่า เราต้องตั้งระบบ เวลากลางให้ดี มันมีราคากลางต่อไปต้องมีเวลากลาง ว่าเท่าไรจึงเป็นเวลาที่เป็น Reasonable ไม่อย่างนั้นส่วนราชการจะไปชู้เถี่ยกับเอกชน รู้ว่าเรื่องนี้ ๒ ปีเสร็จ แต่รู้ว่าถ้าเสร็จเร็วจะจ่ายคืนเลยกำหนดเอาซะ ๓ ปี ผู้ประมูลก็เลยทำเสร็จ ๒ ปี และได้เงินคืนไปหนึ่งปี ถ้าเช่นนี้ก็แย่มากจะไปหาว่ามาตรการตรงนี้จะอุดช่องว่างอย่างไร

ทั้งหมดที่ว่ามานี้ คือ การปฏิรูประบบจัดซื้อจัดจ้าง วันนี้นำปฏิรูปหน่วยงานที่ดูแลแล้ว ต่อไปกลไกจัดซื้อจัดจ้างก็ปฏิรูป วิธีการก็ปฏิรูป ยิ่งปฏิรูปเท่าไรความโปร่งใสก็ยิ่งต้องมี และการตรวจสอบความโปร่งใสก็ยิ่งต้องมีการตรวจสอบการโปร่งใสในวันนี้มีตรวจสอบภายในของหน่วยงานนั่นเอง ตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชา และตรวจสอบภายนอกโดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แต่เราอยากสร้างกลไกอีกหนึ่ง คือ การตรวจสอบโดยประชาชน ประชาชนคือเบาะแสที่ดีที่สุดในการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้รัฐทราบ นี่พูดเรื่องข้อมูลข่าวสาร ผมไม่ได้พูดเรื่องแม่ค้าขายโอเลี้ยง เพราะฉะนั้น ถ้าเราอยากดึงประชาชนเข้ามาตรวจสอบข้อมูลข่าวสารต่างๆ เราก็ต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ วันนี้นำกฎหมายเดินหน้าไปแล้วว่า สัญญาสัมปทาน สัญญาผูกขาด สัญญาร่วมทุนระหว่างรัฐกับเอกชนต้องเปิดเผย และวันนี้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเดินไปอีกก้าวหนึ่งแล้วว่า สัญญาจัดซื้อจัดจ้าง โครงการประมูล การประกวดราคา ผลการประกวดราคา คำวินิจฉัยว่ารายใดชนะการประกวดราคาต้องเปิดเผย และที่จริงมีมติคณะรัฐมนตรีสมัยนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย แล้วว่า สัญญาทั้งหลายโดยเฉพาะสัญญาที่รัฐวิสาหกิจไปทำกับต่างประเทศหรือบริษัทเอกชนใดต้องเปิดเผย เพราะฉะนั้นมันมีตัวบีบให้เราต้องเปิดเผยอยู่ตั้งหลายเรื่อง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาในเวลา ๔ - ๕ ปี ที่ผ่านมาคืออะไร

กฎหมายจะเขียนว่าอะไรก็ช่าง คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจะสั่งอย่างไรก็ช่าง คณะรัฐมนตรีจะมีมติอย่างไรก็ช่าง เมื่อราษฎรมาขอดูท่านก็ใช้วิธีหน่วงเหนี่ยวเวลาไม่ตอบว่าให้ดูไม่ดู กำลังหา กำลังวินิจฉัยอะไรกันอยู่ ยาวนานจนบางทีราษฎรเบื่อและไม่อยากดูแล้ว เพราะสามารถหาดูที่อื่นได้แล้ว มีอยู่คราวหนึ่ง ราษฎรคนหนึ่งเล่าให้ผมฟังว่า เขาได้ไปยื่นเรื่องขอดูสัญญาอะไรไม่รู้สักอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่บอกว่าไม่สามารถให้ดูได้ เพราะผู้บังคับบัญชาบอกว่าให้ดูไม่ได้ ให้หน่วงเหนี่ยวเวลาไว้ให้นานที่สุด แต่เขาเถะเห็นใจคุณอยากรู้คุณเอาไปแล้วอย่าไปบอกใครว่าผมให้ ว่าแล้วก็ถ่ายสำเนาให้โดยตัดหัวตัดท้าย เขาก็ถามผมว่าอย่างนี้ใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องคดีได้หรือไม่ เพราะเขาพบว่ามีความไม่ชอบมาพากลในสัญญานั้น ซึ่งผมก็ได้แนะนำไป เพราะฉะนั้นปัญหาในวันนี้คือเราไม่ตอบล่าช้า ท่านครับ ๔ - ๕ ปี ตั้งแต่ใช้กฎหมายนี้ กรณีที่ราษฎรเข้ามาขอดูและส่วนราชการถ่วงไว้ไม่ยอมตอบ เรียกว่าล่าช้า ไม่ว่าจะโดยเหตุผลอะไร และไม่ว่าโดยเรื่องอะไรในรอบ ๕ ปีเศษ มีทั้งหมด ๗๐๐ กว่าเรื่อง ขณะเดียวกันถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐวินิจฉัยว่าไม่ให้ดู ไม่เปิดเผย เขาบอกให้อุทธรณ์ได้ วันนี้นำมีการอุทธรณ์เรื่องประเภทสัญญาจัดซื้อจัดจ้างทั้งหมดประมาณ ๑๒-๑๕ % จากเรื่องทั้งหมด อุทธรณ์บนพื้นฐานสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง ส่วนอุทธรณ์ขอดูเรื่องวินัยมีอีกต่างหาก ผมดูตัวเลขนี้คิดว่า ปัญหาใหญ่คือความล่าช้าในการตอบ แต่พอตอบแล้วว่าให้ดูหรือไม่ให้ดู หรือตอบว่าไม่ให้ดู สถิติอุทธรณ์เข้ามาน้อยแสดงว่าส่วนใหญ่ไม่ติดใจ ซึ่งในรอบต่อไปนี่คงต้องแก้ไขในส่วนนั้น

ปัญหาต่อไปคือการปกปิดไม่ให้ดูหรือไม่ให้ดู ๑๐ หน้าให้ดู ๒ หน้า และบางทีด้วยกฎหมาย

กำหนดไว้ว่าไม่จำเป็นต้องให้ดูหมดทั้งดุ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิสรุปย่อและทำใหม่ ตรงนี้จึงต้องใช้เวลา และเป็นการใช้เวลาที่อาจจะสมเหตุสมผลด้วย เจ้าหน้าที่อาจจะอ้างว่าเอกสารทั้งหมดมี ๖ พันหน้า ให้ดูทั้งหมดคงไม่ได้ ดูไปก็ไม่ได้ประโยชน์ ก็สรุปย่อให้เฉพาะบางส่วน เหลือ ๒ หน้า ที่นี้จาก ๖ พันเหลือ ๒ กรณารอสัก ๖ ปีมันก็ไปโยงประเด็นเรื่องความล่าช้า แต่ที่ผมเห็นเป็นพิเศษวันนี้ก็คือ มีสัญญาจัดซื้อจัดจ้างไม่น้อย โดยเฉพาะสัญญาใหญ่ๆ ที่ไปเขียนสัญญาระหว่างรัฐซึ่งโดยมากก็คือรัฐวิสาหกิจกับเอกชน บริษัทภายนอกกว่าห้าหมื่นเปิดเผยสัญญานี้ รัฐวิสาหกิจบอกว่าผมอยากเปิดเผยใจจะขาดตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร แต่สัญญาไปเขียนไว้ในข้อสุดท้ายว่าห้าหมื่นเปิดเผย หากเปิดเผยบริษัทคู่สัญญาจะฟ้องร้องมันก็กลัวไม่เข้าคายนอกจากออกพอเจออย่างนี้เข้าแต่คำถามมีว่าคุณไปอุทธรณ์ทำสัญญาอย่างนั้นทำไม บางทีได้คำตอบว่าถ้าไม่เขียนแบบนี้ก็กลัวฝ่ายไม่ยอมทำสัญญาด้วย และเมื่อรัฐวิสาหกิจมีความจำเป็นต้องใช้มากกว่าก็ต้องยอม เรื่องนี้ก็ขอฝากไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดและรัฐวิสาหกิจด้วย เวลาตรวจสัญญาท่านต้องระมัดระวังอย่าให้มีข้อความอย่างนี้อยู่และถ้ามีก็ควรเขียนในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และถ้าหากว่าถึงที่สุดรัฐวิสาหกิจต้องทำตามกฎหมาย ผิดสัญญาท่านก็ไปว่าตามสัญญา แต่ตามกฎหมายท่านต้องรับผิดชอบตามกฎหมายด้วย การควบคุมหรือตรวจสอบความโปร่งใส

กลไกแรกวันนี้ต้องฝากไว้ที่ท่านผู้บังคับบัญชา กลไกที่สอง ฝากไว้ที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กลไกที่สาม ฝากไว้ที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในการเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย กลไกเหล่านี้คือกลไกที่จะทำให้กฎหมายข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพ ผมฝากกระทรวงการคลังด้วยว่า ในการปรับปรุงระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง ท่านจะอย่างไรให้มี element ของ transparency คือความโปร่งใสให้มาก ฝาก สสร.ให้ไปดูว่าเป็นไปได้หรือไม่ถ้าจะกำหนดว่าสัญญาจัดซื้อจัดจ้างใดก็ตามที่ทำกันมูลค่าเกิน X บาท (พันล้านบาท) เมื่อทำเสร็จเซ็นเสร็จให้ส่งสำเนาไปที่ สสร. เก็บไว้เผื่อใครไปขูดดูที่ต้นสังกัดไม่ได้จะได้มาขูดดูที่นี่ได้ แต่ทั้งนี้คงไม่ใช่ทุกเรื่องมันต้องตัดกันที่มูลค่าที่ไหนสักแห่งหนึ่ง

ผมมีเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงก็ได้ใช้เวลาทั้งหมด เพราะเที่ยงแล้วจะเปิดอะไรก็ไม่สมควรแล้ว ผมขอยุติการบรรยายเพียงเท่านี้ เพื่อช่วงบ่ายจะมีท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเฉพาะท่านเป็นกรรมการข้อมูลข่าวสารหรือกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์จะมาให้ความรู้ท่านเฉพาะเรื่อง ในบางเรื่อง หลายเรื่องต่อไป เรียนเป็นประโยคสุดท้ายว่าท่านผู้มีเกียรติครับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่ใช้บังคับมา ๕ ปีเศษ ไม่ใช่กฎหมายอาญา หลายคนเปิดดูพลิกหัวพลิกท้ายไม่เห็นบทกำหนดโทษก็กระหึ่มยิ้มอย่างดีใจ เขียนมาเกือบตายไม่ทำตามก็ไม่ติดคุก ซึ่งจริงนะเพราะไม่ตั้งใจให้เป็นกฎหมายอาญา จึงไม่มีเรื่องจำคุกเข้ามามากมายนัก นอกจากบางข้อหาซึ่งเบ็ดเตล็ดเต็มที เช่น คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเรียกให้ส่งเอกสารหรือเรียกมาให้การไม่ยอมมาอันนี้ถือว่าผิดอย่างอื่นไม่เห็นมีชาวบ้านไปขูดดูส่วนราชการไม่ให้ดู กรรมการวินิจฉัยสั่งว่าต้องให้ดู ส่วนราชการยังไม่ให้ดูอยู่ดี ไม่ผิดกฎหมายนะนี่ชี้โพรงให้กระรอก เพราะเราตั้งใจแต่แรกว่าไม่ให้เป็นกฎหมายอาญาแต่ต้องการให้เป็นกฎหมายปกครอง จะสังเกตได้ว่าวันเข้าสภาและวันคลอดออกจากสภาพอพัดพอแหวกกับกฎหมายอีกฉบับคือ พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งนั่นเป็นคู่มือของราชการในการทำงาน เพราะฉะนั้นไม่ใช่กฎหมายอาญา ท่านไม่ต้องตื่นตื่นตระหนกตกใจอะไรมาก แต่อย่าลืมว่าความที่เป็นกฎหมายปกครอง วินัยทางราชการเข้าไปจับ ยิ่งผู้ว่าราชการจังหวัดระบบซีไอมา ระบบการให้ทุนให้โทษของซีไอจะเข้าไปจับผิดท่านนะ และที่ท่านนายกรัฐมนตรีย่อยเรื่อง carrot and stick บางท่านอาจจับประเด็นฟังเป็นเรื่องอื่น ท่านหมายถึงจะเอาทั้ง carrot and stick มาใช้ในเรื่องข้อมูลข่าวสารด้วยนะครับ และที่สำคัญที่สุดที่ผมไม่พูดไม่ได้

ท่านครับเมื่อเราปฏิรูประบบราชการเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ปีที่แล้ว มันมี พ.ร.บ ฉบับหนึ่งออกมาคือ พ.ร.บ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฉบับใหม่แก้ไขฉบับเดิม ในนั้นบอกวิธีปฏิบัติราชการต่อไปนี้อย่างไรโดยมากเวลาเราไป เปิดกฎหมายฉบับนั้น เราจะเปิดในแง่ว่า กระทรวง ทบวง กรมเป็นอย่างไร อัตรากำลังเป็นอย่างไร รองปลัดกระทรวง ที่เป็นหัวหน้า Cluster เป็นอย่างไร มีอำนาจอะไร โดยมากเราไปฟังเสียงตรงนั้นจนกระทั่งลืมนัดตราต้นๆ ไปมาตราหนึ่ง ซึ่งคือหัวใจ ๆ ขนาดเล็กไปทั้งฉบับขอไว้มาตราเดียวก็ได้ คือ มาตรา ๓/๑ ซึ่งบัญญัติว่า ในการปฏิบัติราชการต่อไป นี้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติราชการโดยคำนึงถึงหลักการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน กระจายอำนาจ เปิดเผย โปร่งใส ประหยัด รับผิดชอบทั้งในเรื่องการใช้คน ใช้เงิน หลักเกณฑ์วิธีการ รวมทั้งการ ให้คุณให้โทษ ถ้าทำตามหรือไม่ทำตามตามที่ว่ามาข้างต้น ให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา แสดงว่าโยนไปที่กฎหมาย ลูกอีกแล้ว วันนี้กฎหมายลูกได้ทำขึ้นเสร็จแล้วเรียกว่าพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓/๑ เรียกเต็มๆ ว่า พระราช กฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ใครแปลชื่อกฎหมายนี้เป็นภาษาฝรั่ง ก็บอกว่า นี่คือ good governance แล้วในนั้นบอกไว้หมดเป็นหมวดๆ หมวดหนึ่งที่ว่าราชการจะต้องประหยัดต้องทำอะไร ที่ว่า ราชการจะต้องบริหารแบบลดขั้นตอนเป็นอย่างไร ที่ว่าต้องบริหารแบบโปร่งใสทำอะไร และเรื่องเกี่ยวกับหัวข้อ วันนี้คือ หมวดที่ว่าด้วยการโปร่งใสตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนั้น บอกไว้ชัด เขาเล่นเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างเลยว่าการ ทำงานของส่วนราชการนั้น งบประมาณของส่วนราชการนั้น และการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการนั้นต้อง กระทำด้วยความโปร่งใส เปิดเผย สัญญาจัดซื้อจัดจ้างต้องเปิดให้คนดู ให้คนเห็น วางไว้ในที่อันสมควรเรียกดูได้ทันที ไม่มีการปกปิด ส่วนบทกำหนดโทษในทางปกครองมันมีรวบยอดไว้ตอนท้ายเกี่ยวกับการประเมินผลว่า ถ้าใครไม่ทำตามพระราชกฤษฎีกานี้ไม่ว่าเรื่องใดก็ตามมันจะมีคุณมีโทษอย่างไรในอนาคตการทำราชการ พระราช กฤษฎีกานี้ใช้กับรัฐวิสาหกิจและท้องถิ่นด้วย เรื่องจัดซื้อจัดจ้างเขียนไว้ในอีกมาตราด้วยเข้าไปในพระราชกฤษฎีกานี้ และเป็นหลักใหม่ว่า การจัดซื้อจัดจ้างทุกชนิดต้องทำด้วยความโปร่งใส การประมูลต่อแต่นี้ไปไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง ราคาถูกเป็นหลักแต่ให้คำนึงถึงประโยชน์ที่ราชการจะได้รับมากที่สุดเป็นหลัก เพราะสมัยก่อนใครซื้อของถูกคนนั้นเก่ง แต่ทำให้ได้ของไม่ดี แต่วันนี้ต้องให้ได้ของดีจึงจะเรียกว่าเก่ง และรางวัลแก่ผู้ทำตามพระราชกฤษฎีกานี้คือ การเลื่อนขั้น ขึ้นเงินเดือน โบนัส เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรางวัลต่างๆ ส่วนโทษของผู้ไม่ปฏิบัติตามคือ การเลื่อนลด ปลด ย้าย การลดขั้นตัดเงินเดือน เล่นงานทางวินัยและส่วนราชการนั้นพลอยไม่ได้โบนัสมาแบ่งกัน ทั้งนี้ มีกรรมการประเมินผล พระราชกฤษฎีกานี้วันนี้ยังไม่ใช่ว่าบังคับแต่จะเริ่มใช้บังคับ ๑ ตุลาคม ปีนี้เป็นต้นไป ทั้งหมดก็คือสิ่งที่ทางภาครัฐ จะต้องติดตาม ผมขอยุติแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

หนังสือรายงานการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๑-๘๕๕๒-๓

www.oic.go.th

ISBN : 974-9545-64-8

พิมพ์เมื่อ

พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ที่ปรึกษา

นายรองพล เจริญพันธุ์ รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

นายชัชทอง โสภาศศิริวิทย์ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คณะทำงาน

นางวนิดา สักการโกศล (หัวหน้าคณะ)

นางอัญชัญรัตน์ จันทศิริ

นางยง ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

นางสาววันดี เรืองงาม

บรรณาธิการ

นางสาววรรณมา ศรีนนท์

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดีย สแควร์

๑๐๖ ถ.จรัลสนิทวงศ์ ซ.จรัลสนิทวงศ์ ๕๗/๒

แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐-๒๔๓๓-๔๗๙๑ โทรสาร ๐-๒๔๔๓-๓๙๕๙

จำนวนพิมพ์

๕๐๐ เล่ม